

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



SOSYOTROPİK KİŞİLİK ÖZELLİĞİ İLE DEPRESYON
ARASINDAKİ İLİŞKİDE REDDEDİLME DUYARLILIĞININ
ARACI ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Süleyman AKDEMİR

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı

KASIM, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



**SOSYOTROPİK KİŞİLİK ÖZELLİĞİ İLE DEPRESYON
ARASINDAKİ İLİŞKİDE REDDEDİLME DUYARLILIĞININ
ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Süleyman AKDEMİR
(Y2112.480002)

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hande TASA

KASIM, 2023

ONAY SAYFASI

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “Sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasındaki ilişkide Reddedilme duyarlılığının aracı rolü” adlı çalışmanın, proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (02/11/2023)

Süleyman AKDEMİR

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında “Sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasındaki ilişkide Reddedilme duyarlılığının aracı rolü” incelenmeye çalışılmıştır. Tez kapsamında ele alınan değişkenlerin ilişkili literatürü derlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın uygulama kısmında ise üniversite öğrencileri katılımcı olarak seçilmiştir.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hande Tasa’ ya teşekkürlerimi sunarım. Bu zorlu tez sürecinde benden desteğini bir an için bile esirgemeyen değerli arkadaşlarım Mikail Çelik, Cemil Can Berk, Elis Hacıhasanoğlu ve Nida Nur Atalay’ a, tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Kasım,2023

Süleyman AKDEMİR

SOSYOTROPİK KİŞİLİK ÖZELLİĞİ İLE DEPRESYON ARASINDAKİ İLİŞKİDE REDDEDİLME DUYARLILIĞININ ARACI ROLÜ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasındaki ilişkide Reddedilme duyarlılığının aracı rolünü incelemektir. Nicel araştırma yöntemlerinden, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18-26 yaş grubu beliren yetişkinler oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise, kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan 378 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılardan kişisel bilgi formu, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri aracılığı ile çevrimiçi anketler kullanılarak veri toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu ve reddedilme duyarlılığının bu ilişkide aracı bir rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: sosyotropik kişilik özelliği, reddedilme duyarlılığı, depresyon

MEDIATOR ROLE OF SOCIOTROPIC PERSONALITY TRAIT IN THE RELATIONSHIP BETWEEN REJECTION SENSITIVITY AND DEPRESSION

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the mediating role of Rejection sensitivity in the relationship between Sociotropic personality trait and depression. Relational screening model, one of the quantitative research methods, was used. The population of the research consists of emerging adults aged 18-26 living in Turkey. The sample group consists of 378 people reached by convenience sampling method. Data was collected from the participants using online surveys via a personal information form, Sociotropy and Autonomy Scale, Rejection Sensitivity Scale and Beck Depression Inventory. The results of the analysis show that there is a positive relationship between sociotropic personality traits and depression, and that rejection sensitivity plays a mediating role in this relationship.

Keywords: sociotropic personality trait, rejection sensitivity, depression

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
I. GİRİŞ.....	1
A. Çalışmanın Önemi.....	2
B. Araştırmanın Önemi	3
C. Araştırmanın Varsayımları	3
D. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
E. Tanımlar.....	4
II. TEORİK ÇERÇEVE	5
A. Depresyon.....	5
B. Depresyonun Tarihi	7
C. Depresyonun Tanı Kriterleri	7
D. Depresyonun Etiyolojisi	11
E. Epidemiyoloji	13
F. Reddedilme Duyarlılığı.....	14
G. Reddedilme Duyarlılığının İlişkili Olduğu Kavramlar	17
H. Bağlanma Kuramı Işığında Reddedilme Duyarlılığı.....	19

I. Reddedilme Duyarlılığının Bilişsel-Duygusal Modeli	20
İ. Sosyotropi ve Otonomi	22
J. Sosyotropi.....	27
K. Otonomi.....	27
L. Sosyotropik VE Otonomik Kişilik Özellikleri	29
M. Sosyotropi-Otonomi ve Psikopatoloji	30
III. YÖNTEM.....	32
A. Araştırmanın Modeli	32
B. Araştırmanın Aracılık Modeli	32
C. Araştırmanın Evreni ve Örneklem.....	33
D. Veriler ve Toplanması.....	34
E. Veri Toplama Araçları.....	34
F. Kişisel Bilgi Formu.....	34
G. Beck Depresyon Envanteri.....	34
H. Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği.....	35
I. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği.....	36
İ. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	36
IV. BULGULAR.....	38
V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	46
A. Sonuç.....	46
B. Reddedilme Duyarlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma .	46
C. Reddedilme Duyarlılığı ile Sosyotropi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma .	48
D. Sosyotropik Kişilik Özelliği ile Depresyon Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığının Aracılık Rolüne Yönelik Tartışma	49
E. Sosyotropi- Otonomi Kümelerinin Depresyon ve Reddedilme Duyarlılığı ile İlişkisi.....	51

F. Sonuç, Öneriler ve Sınırlılıklar	52
VI. KAYNAKÇA.....	55
EKLER.....	71
ÖZGEÇMİŞ.....	80

KISALTMALAR LİSTESİ

DSM : Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

ICD : The International Classification of Diseases

DSÖ : Dünya Sağlık Örgü

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Bağımsız Benlik Kurgusu	25
Şekil 2 Karşılıklı Bağımlı Benlik Kurgusu	26
Şekil 3 Hipotez 3'ün Aracılık Rolü Modeli	33
Şekil 4 Hipotez 3'ün Aracılık Rolü Modeli	42

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Katılımcıların Demografik Değişkenler Açısından Dağılımları Çizelge .	38
Çizelge 2: Ölçeklere İlişkin Betimleyici Analizler	40
Çizelge 3: Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Korelasyon Çizelge .	40
Çizelge 4: Sostropinin Depresyon Üzerindeki Yordayıcılığında, Reddedilme Duyarlılığının Aracılık Rolüne İlişkin Çizelge	41
Çizelge 5: Kümelere ilişkin otonomi ve sosyotropi değerleri.....	43
Çizelge 6: Kümelere göre depresyon ortalamaları.....	44
Çizelge 7: Kümelere göre reddedilme duyarlılığı ortalamaları.....	45
Çizelge 8: Hipotez Sonuçları Çizelgesi.....	46

I. GİRİŞ

Reddedilme duyarlılığı, kişinin kaygılı bir şekilde beklemesi, reddedilmeye karşı hazırlıklı olmaması veya reddedilmeye karşı aşırı tepki göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığına sahip olan kişilerin, gündelik veya romantik ilişkilerinde sürekli olarak reddedilme kaygısı yaşaması beklenmektedir. Bahse konu duyarlılık, tanımlanamayan veya beklenmedik olumsuz davranışlara karşı reddedilme kaygısını içermektedir (Pietrzak vd., 2005; Zimmer-Gembeck ve Nesdale, 2013). Süreğen bir yatkinlığa da neden olan reddedilme duyarlılığı, kişinin tüm sosyal ilişkilerine sirayet edebilir (Metzger ve Olsson, 2013).

Kabul görme ve bağlanma ihtiyacı psikoloji literatürü açısından evrensel bir gerçektir. Bu gerçeklikten hareket ile reddedilme duyarlılığı kişilerin, kabul görme ve reddedilme durumlarını nasıl algıladığı ile ilişkilidir. Bu boyutta gerçekleşen algısal bozulma patolojik bir duyarlılığa neden olabilir (Romero-Canyas vd., 2010). Bilişsel ve duygusal birçok süreç ile beraber düşünülen reddedilme duyarlılığı, kendine özgü veri işleme dinamiğine sahiptir. Kendine dönük bir “algı”yı da içerisinde barındıran reddedilme duyarlılığı, geçmiş tecrübelerden, bilişsel kapasiteden ve duygusal durumdan oldukça etkilenmektedir (Downey vd., 2004). Kişi bu etkilenim ile beraber oluşan reddedilme duyarlılığını tetikleyecek bir olayla karşılaştığında reddedilmeye ilişkin şeması aktive olmakta ve ardından baş etme davranışları göstermektedir. Ayrıca kişinin reddedilmeye karşı olan kaygılı bekleyişi ve bu beklentinin kendini gerçekleştiren kehanet halini almasına neden olmaktadır (Downey vd., 2004). Kişinin reddedilme kaygısı ile baş edememesi ise çoğu zaman psikopatolojik bir yatkinlığa neden olabilmektedir. Bu yatkinlıkların başında ise depresyona yatkinlik durumu gelmektedir.

Reddedilme duyarlılığı, depresyon oluşumunda son derece büyük bir risk faktörü olarak kabul edilmektedir. Reddedilme duyarlılığı modeline göre, başkaları tarafından reddedilmeye duyarlı olan bireyler, daha fazla reddedilmeyi bekleme davranışı göstermekte ve depresif eğilimler sergilemektedir (Zimmer-Gembeck ve

Nesdale 2013). Aynı zamanda bu kişilerin reddedilmeye verdikleri tepkiler genellikle yüksektir. Reddedilmeye karşı duyarlı olan kişiler, reddedilmeye dair korkularına belirsiz sosyal ipuçlar arayarak ve bu ipuçlarını kendi aleyhlerine yorumlayarak göstermektedir. Bahsedilen bu olumsuz sosyal tutum ise depresyonu duyarlılığa sahip olan kişiler açısından büyük bir risk faktörü haline getirmektedir (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığı ve depresyon arasındaki bu ilişkiyi destekleyen daha önce yapılmış çalışmalar da reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin depresif bir eğilim gösterdiğini kanıtlamıştır (Ayduk vd., 2001; Chango vd., 2012; Pearson vd., 2010; Tops vd., 2008).

Beck bilişsel kuramında sosyotropi ve otonomi kavramlarından sıkça bahsetmiştir. Beck'e göre (1983) sosyotropi ve otonomi bireyin psikolojik işlevleri üzerinde önemli etkileri olan kişilik özellikleridir. Kurama göre otonomik kişiler; kişisel davranan, kontrol edilmek istemeyen, bağımsız ve bireysel olmak isteyen kontrol sahibi insanlardır. Aynı zamanda otonomik özellikler gösteren bireyler hedeflerine kendileri ulaşmak isterler, çevrelerinde olanları kontrol etmekten hoşlanırlar ve kendi aktivitelerini kendileri yönetir (Bagby vd., 2001). Otonomi, Babadağ (2001) tarafından kişilerin özgürce düşünüp karar verebilmesi ve bu kararlarını hayata geçirirken özgür ve bağımsız şekilde davranabilme yetisi olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler bir grup ile birlikte çalışıp grup içerisinde bulunmaktansa bireysel ve bağımsız olan çalışmalara daha uygundur (Barutçu ve Öktem, 2003).

Bu araştırma, bir kişilik özelliği olarak sosyotropiyi reddedilme duyarlılığı ve depresyon açısından ele almayı amaçlamaktadır. Reddedilme durumunun neden olduğu depresyona, sosyotropik kişilik özelliklerinin nasıl bir zemin hazırladığı durumu önemli bir soru işareti konumundadır.

A. Çalışmanın Önemi

Araştırmanın genel amacı, genç yetişkinlerde sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon düzeyleri arasında ilişki olup olmadığının ve bu ilişkiye reddeilme duyarlılığının aracılık yapıp yapmadığının incelenmesidir. Araştırma sonucunda elde edilecek verilerin, bu alanda çalışan uzmanlara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, alanyazına katkı yapılması ve yeni araştırmalara ışık tutması

hedeflenmektedir. Elde edilen bulgular ışığında bireylerin reddedilme duyarlılığını azaltacak psikososyal eğitim programları hazırlanabilir.

Araştırmanın Hipotezleri:

H1. Reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H2. Reddedilme duyarlılığı ile sosyotropi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H3. Sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı rolü bulunmaktadır.

B. Araştırmanın Önemi

Sosyotropik kişilik özelliği gösteren kişilerin diğer insanlarla olumlu ve güçlü ilişkiler kurma ihtiyacı oldukça yüksektir. Bu kişiler için diğer insanlarca onaylanmak son derece önemlidir. Bu kişiler için kişilerarası ilişkilerin kötüye gitmesi ve ilişkilerinin bozulması, diğer kişilerce reddedilme ve onaylanmamak depresif bir tablonun habercisi olabilmektedir. Bir diğer yandan reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireyler reddedilmeye karşı son derece hassasiyet göstermekte ve ilişkilerinde sürekli reddedilmeyi kaygılı bir şekilde beklemektedirler ve reddedilme duyarlılığı depresyon oluşumunda son derece büyük bir risk faktörüdür. Sosyotropi ya da otonomi düzeyi yüksek olan kişiler ilişkilerine karşı bir tehditle karşılaştıklarında ya da reddedildiklerinde depresyona son derece açık olmaktadır. Tüm bunlardan yola çıkarak reddedilme duyarlılığı, sosyotropik kişilik özelliği ve depresyon arasında aracı bir rol oynadığı öne sürülebilir.

C. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırma örneklemini oluşturan gönüllü katılımcıların, araştırma değişkenlerini ölçmek için belirlenen ölçeklerin tümüne doğru ve samimi yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

D. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma, Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
- Bu araştırma kapsamında incelenen değişkenleri ölçmek amacıyla kullanılan ölçeklerin ölçtükleri özellikler ile sınırlıdır.
- Korelasyona dayalı bir istatistiksel analiz kullanılması nedeniyle sadece değişkenler arası ilişkiler belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları neden- sonuç bilgisi vermemektedir.

E. Tanımlar

Reddedilme Duyarlılığı; Reddedilme duyarlılığı, bir bireyin başkalarının reddedilmesine veya terk edilmesine karşı duyarlılık düzeyini ifade eder. Bu duyarlılık, kişinin başkalarının tutumları, davranışları veya sözleri tarafından nasıl etkilendiğini ve bu etkilenmenin duygusal tepkilerini nasıl tetiklediğini anlatır (Ng ve Johnson, 2013).

Depresyon; çökkünlük, kederli hissetme, kişisel ve toplumsal etkinliklerin belirgin düzeyde azalması gibi ruhsal durumu belirten bir kavram olarak kullanılmaktadır (Hammen, 2005).

Sosyotropik Kişilik Özelliği; Sosyotropi, bir bireyin başkalarının onayını ve yardımını kazanma ihtiyacı içinde olma eğilimini ifade eder. Bu, kişinin başkalarına bağımlı olduğu ve onların desteğine ihtiyaç duyduğu anlamına gelir. Sosyotropik kişilik özelliği, kişinin ilişki tarzını ve ihtiyaçlarını yansıtır (Sato, 2003).

Sosyotropik kişilik özelliğine sahip bireyler, genellikle başkalarının beklentilerini karşılamaya çalışır ve başkalarını memnun etmeye yönelik yoğun bir çaba sarf ederler. Ayrıca, başkalarının onayını kazanmada başarısızlık veya eleştirilme durumunda yoğun kaygı yaşayabilirler (Clark ve Beck, 1992).

Sosyotropik kişilik özelliğine sahip bireyler, ilişkilerinde başkalarına bağımlı hale gelebilirler ve bu, ilişkilerde dengesizliklere yol açabilir. Ayrıca, bu kişiler eleştiriye veya geri çevirmeye karşı hassas olabilirler (Exline, 2012).

II. TEORİK ÇERÇEVE

A. Depresyon

Depresyon ve depresif konum yaygınlığı açısından hem psikoloji hem de psikiyatri alanında en çok çalışılan ve araştırılan psikopatoloji türü olabilir (Beck ve Alford, 2009). Bu yaygınlığın nedeni olarak depresif belirtilerin geniş bir çeşitliliğe ve katmanlara sahip olması gösterilebilir. Depresyon ve depresif belirtiler kişilerde, olumsuz işlevselliğe, düşük akademik performans, kötü çalışma motivasyonuna ve negatif sosyal ilişkilere neden olabilir (Levinson, 2009).

Kessler (2012) tarafından depresyonun gündelik yaşam üzerindeki olumsuz etkileri incellenmiş ve kişinin gelişimsel dönüm noktaları olarak kabul edilen: eğitim, evlilik, çocuk sahibi olma ve meslek edinim durumlarını negatif etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca depresyonun şiddeti ile kişilerde rol bozukluğu, tıbbi, psikolojik, sosyal ve ekonomik maliyetlerin yüksek olması arasında pozitif korelasyon tespit etmiştir. Korelasyon hesaplanırken depresyonun derinliği, kalıcılığı ve değişkenliği referans alınmıştır (Kessler vd., 2009). Depresyon ve depresif belirtiler aynı zamanda fiziksel şikayetlere de neden olabilmektedir. Bunlar yorgunluk, ilgi kaybı, uykusuzluk veya aşırı uyku, intihar düşüncesi veya davranışı ile sosyal geri çekilmedir (American Psychiatric Association (APA), 2013; Boland ve Keller, 2009). Kişide depresyonun uzun seyretmesi durumunda psikolojik konum kronik hale gelebilir (Kessler ve Bromet, 2013). Tekrarlama ve komorbidite oranı görece yüksek olan depresyonun (Kessler vd., 2009), nikotin, alkol ve yasaklı madde ürünlere bağımlılığı kolaylaştırmaktadır.

Depresyonun nedenleri ile ilgili yapılan araştırmalar, önemli ve anlamlı bir faktör çeşitliliğini işaret etmektedir (Boland vd., 2009). Biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel faktörlerin yüksek etkililiğinin kabul edildiği depresyon araştırmalarında, kalıtım ve çevre ilişkisi depresyon açısından ele alınmıştır (Levinson, 2009). Depresyonun nörolojik nedenleri arasında kortizol dalgalanmaları, nörotransmitter

aksiyonları ve sinaptik bağlantıların durumları sayılmaktadır. (Thase vd., 2002). Hipofiz bezindeki işlevselliğin bozulması durumu da depresyonu etkilemektedir (Nestler vd., 2002). Bu bozulma kişinin psikolojik durumunun tamamını etkilemekte veya etkilemesi beklenmektedir. Depresyona bağlı ruh hali, bilişsel süreçler ve bağlantılı davranışlarda izlenen bozulma hipotalamus etkisi ile açıklanabilir (Thase, 2009). Ayrıca uyku döngüsünün bozulması (Adrien, 2002), iştah artması veya kaybı (Kinasz vd., 2017), libidinal enerji ve psikomotor faaliyetlerin azalması (Palazidou, 2012) depresyona sahip kişilerde sıkça görülmektedir. Depresyonun nedenlerini çevresel açıdan değerlendiren gelişimsel psikoloji ise depresif bozuklukların başlangıcında çocukluk çağı ihmali, istismarı veya travmatik deneyimler olduğunu varsaymaktadır. Görülme sıklığı açısından ikinci olarak ise önemli kayıplar ile sert ve tepkisiz ebeveynliğin depresyonu yordayabileceği belirtilmektedir (Goodman ve Brand, 2009).

Çevresel etki ve etmenlerin sınırlandırılabilmesi veya önlenbilmesi ihtimali, depresyon tanı sürecine katılmasının önünü açmıştır (Kessler vd., 2009). Örneğin, hipotalamus aktivitesi üzerinde bir değişikliğe sebep olmak oldukça zor iken, erken dönem örseleyici davranışların hedefinde olan çocuklara temas etmek görece daha erişilebilir olacaktır. Bu nedenle depresyon tanısı ve prognozunda erken dönem yaşantıların rolü hayati bir öneme sahiptir. Bir başka çevresel etki ise Albert Bandura tarafından şu şekilde aktarılmıştır. Depresif ebeveynlerin davranışlarını model alan çocukların depresif semptomlara sahip olma eğilimi gösterdiği kanıtlanmıştır (Bandura, 1977; Bolard vd., 2009). Depresyonun jenerasyonlar arası geçiş özelliği ise bir başka konu başlığıdır. Literatür tarafından gerek model olarak gerek ise maruz kalarak depresyonun kuşaklar arası seyrettiği kabul edilmektedir (Garber ve Cole, 2010).

Psikanalitik bakış depresyona kesin bir tanı koymadan, semptom temelli yaklaşmamaktadır. Tanı kitaplarında kişilik bozukluğu başlığı altında sınıflandırılan depresyon, Freud'un psikanalitik yaklaşıma göre ödipal dönem ile ilişkilidir. Kişiliğin bu dönemde gelişmeye başladığını varsayan yaklaşıma göre saplantılar ve çözümler, çatışmalar, melankoli ve kayıpların depresif endişesi bu dönemde görülmektedir (Levy vd., 1998).

B. Depresyonun Tarihi

Eski çağlardan beri bilinen ve günümüzde adından sıkça söz ettiren duygudurum bozuklukları, önemli ruh sağlığı bozuklukları arasındadır. Bu bozukluklardan biri olan depresyon ile ilişkili tanımlama çalışmaları Antik Çağlar'a kadar uzanmaktadır (Şireli, 2012). Bu durumun bir kanıtı olarak Yunan sanat eserleri ele alınabilir. Bu eserlerde, depresyon ve mani atakları geçiren kişilerden sıklıkla bahsedildiği görülmektedir (Horwitz vd., 2016). Bu atakların nedeni olarak ise depresyondan muzdarip olan kişilere şeytani varlıkların musallat olduğuna inanılmaktaydı (Rothschild vd., 1999).

Hipokrat'a ait arkeolojik metinlerde depresyon ile ilgili çalışmalara rastlanmıştır. Hipokrat'a göre insan bedeninde dört sıvı bulunmaktadır ve ancak bu sıvılar denge içerisinde olduğunda insan sağlıklı bir birey olabilmektedir. Bu sıvıların dengesi bozulduğunda ise fiziksel ve ruhsal hastalıklar ortaya çıkmaktadır. Hipokrat melankoliyi yani diğer adıyla kara safrayı bu dört sıvıdan biri olarak kabul etmiştir. Kara safra diğer sıvılardan farklı olarak kişinin ruh halinin oluşmasına neden olduğu belirtilmiştir. Ancak karşıt görüş olarak Theoprast ve Aristoteles, sanatın yaratım süreçleri ve melankoli arasındaki bağı işaret ederek 'kara safra'nın melankoliyi açıklama noktasındaki eksikliğine vurgu yapmıştır (Sönmez vd., 2013).

"Depresyon" kavramı ise 1856 yılında Delasiavue tarafından ilk kez kullanılmıştır. Daha sonraki döneme iki uçlu tanımlamaya gidilerek mâni ve depresyon şeklinde Pinel tarafından sınıflandırılmıştır (Şireli, 2012). Melankolinin semptomlarının tanımlanması ve prognozunun belirlenmesi Kraepelin tarafından gerçekleştirilmiştir (Berrios ve Dening, 1996). Sonraki yıllarda melankoliyi manik-depresif psikozdan ayrı bir klinik durum olarak tanımlayan da Kraepelin olmuştur (Zivanovic ve Nedic, 2012).

C. Depresyonun Tanı Kriterleri

Depresyon, Eski Mısır, Eski Ahit ve Eski Yunan'da ruhsal çöküntü olarak tanımlanmıştır. Bugünkü halini ise XIX. yüzyıl ile beraber Philippe Pinel tarafından gerçekleştirilen araştırmalar ile almıştır. Berrios (1988) depresyonu hem fiziksel hem de ruhsal çöküş şeklinde tanımlamıştır. Emily Kraepelin (1920) ise ilk defa manik

depresif bozukluk terimini kullanarak, depresyon ve maninin bahse konu bozukluğun iki ayrı ucu ve aşaması olduğunu bildirmiştir (Klein vd. 2011).

Depresyon terimi günümüz ruh sağlığı alanında çok çeşitli kullanımlara sahiptir (Türkçapar, 2018). Bunlar;

- Gündelik hayatta üzüntü, mutsuzluk veya hayal kırıklığı olarak tanımlanan depresyon, kişinin duygudurumunu veya duygusal konumunu ifade etmektedir. Yaşam döngüsü içinde çok sık ortaya çıkabilen bu durum, her insanda olabilecek normal bir duygudurumu ifade etmektedir (Klerman, 1989).
- Bir semptom olarak kabul edilen depresyon veya depresif konum kişinin depresyonuna veya bir başka ruh sağlığı hastalığına eşlik edebilir. Bir duygudurumdan daha kalıcı bir pozisyonu belirten bu kullanım, kişide genellikle daha yoğun ve daha uzun seyretmektedir. Nedenleri arasında ciddi ve travmatize edici yaşam olayları gösterilebilir. Benzer olumsuz durumlara kişinin göstereceği depresif belirtiler ise olağandır (Türkçapar, 2018).

Sınıflandırma fikrinin kurucu Kraepelin'e göre bütün ruh sağlığı sorunları tıbbi bir modele ve açıklamaya dayanmaktadır. Sinirsel işlev bozukluğunun bir sonucu olarak kabul edilen ruh sağlığı sorunları fikri, XIX. yüzyılın sonlarında depresyonu da bu şekilde açıklamaya çalışmıştır. Ancak Freud ile birlikte psikanalitik görüş ve Meyer'in psikobiyolojik görüşü Kraepelin'in tıbbi modeline karşı çıkmıştır (Türkçapar, 2018). Kraepelin'den farklı olarak ruhsal bozukluklar üzerindeki çevresel koşulların etkisine odaklanan Freud, depresif psikozun altında yatan psikodinamik faktörleri açıklamaya çalışmıştır (Stein ve Wolpert, 1980). Yirminci yüzyılın başı ile birlikte Meyer, ruhsal bozuklukların yaşam olaylarına karşı bir tür tepki olduğunu varsayarak psikobiyolojik bir model ortaya atmıştır. Meyer bu model ile depresyonun psikotik ve endojen ikiliğinden kurtararak, farklı depresyon biçimlerini aynı çizginin üzerinde farklı şiddette durumları ile açıklanacağını savunmuştur (Klerman, 1989).

Günümüzde referans alınan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tanı kılavuzu ICD - 10'a göre depresyon hafif, orta ve şiddetli olmak üzere üçe ayrılmıştır. Hafif depresyon semptomları,

- Depresif duygu durum,
- İlgi kaybı,
- Kolay yorulma,
- Enerjinin düşük olması gibi,

belirtilerinden en az ikisinin olması ve toplam belirti sayısını dörde tamamlayacak şekilde

- Aşırı pişmanlık ve suçluluk,
- Öz saygı ya da öz güven kaybı,
- Bilişsel yetilerde azalma,
- Konsantrasyon güçlüğü,
- Kararsızlık,
- Uyku problemleri,
- Psikomotor aktivitede ve iştahta değişiklik,
- Ölümle ilgili tekrarlayan düşünce,

bulunması gerekmektedir. Bu belirtilerin en az iki hafta boyunca sürmesi ve hemen hemen günün tamamına eşlik etmesi beklenmektedir. Bahse konu belirtilerin altısı gözlemleniyorsa orta derece depresyon; sekiz tanesi bulunuyorsa şiddetli derecede depresyon olarak kabul edilmektedir (DSÖ, 2001).

Bir başka referans alınan sınıflandırma sistemi DSM-5'e göre depresyon, duygudurum bozuklukları kategorisinde yer almaktadır ve birden fazla depresyon türünden bahsetmektedir. Bu türler majör depresif bozukluk, yıkıcı duygudurum düzenleyememe bozukluğu (distimi), premenstrüel disfori bozukluğu, maddenin/ilacın yol açtığı depresyon bozukluğu, başka bir sağlık durumuna bağlı depresyon bozukluğu şeklinde sıralanmaktadır. Ancak bu araştırma majör depresyon tanı ölçütlerini referans almaktadır. Bu nedenle majör depresyon tanı kriterleri ele alınacaktır.

Amerikan Psikiyatri Birliğinin yayınladığı Ruhsal Bozuklukların Tanımı ve Sayımsal El Kitabı'na (DSM-5-TR) göre majör depresyon tanı ölçütleri şu şekildedir :

- a. Aynı iki haftalık dönem boyunca, aşağıdaki belirtilerden beşi (ya da daha fazlası) bulunmalıdır ve önceki işlevsellik düzeyinde bir değişiklik olmalıdır.

Bu belirtilerden en az biri ya çökkün duygudurum ya ilgisini yitirme ya da zevk almamadır.

Not: Açıkça başka bir sağlık durumuna bağlı belirtileri kapsamayın.

1. Çökkün duygudurum neredeyse her gün, günün büyük bir bölümünde bulunur ve bu durumu ya kişinin kendisi bildirir (Örn. üzüntülüdür, kendini boşlukta hisseder ya da umutsuzdur) ya da başkalarınca gözlenir (Örn. ağlamaklı görünür).
2. Günün büyük bir bölümünde neredeyse bütün etkinliklere karşı ilgide azalma ya da bunlardan zevk almama durumu (öznel anlatıma göre ya da gözlemlerle belirlenir).
3. Kilo vermeye çalışırken (diyet yapmıyorken) çok kilo verme ya da kilo alma (Örn. bir ay içinde ağırlığının %5'inden daha çok olan bir değişiklik) ya da neredeyse her gün, yeme isteğinde azalma ya da artma (Not: Çocuklarda beklenen kilo alımını sağlayamama göz önünde bulundurulmalıdır).
4. Neredeyse her gün uykusuzluk çekme ya da aşırı uyuma.
5. Neredeyse her gün, psikodevinsel ajitasyon ya da yavaşıma.
6. Neredeyse her gün, bitkinlik ya da içsel gücün kalmaması (enerji düşüklüğü).
7. Neredeyse her gün değersizlik ya da aşırı ya da uygunsuzluk, suçluluk duyguları (sanrısız olabilir) (yalnızca hasta olduğundan ötürü kendini kınama ya da suçluluk duyma olarak değil).
8. Neredeyse her gün, düşünmekte ya da odaklanmakta güçlük çekme ya da kararsızlıklar yaşama (öznel anlatıma göre ya da başkalarınca gözlenir).
9. Yineleyici ölüm düşünceleri (yalnızca ölüm korkusu değil), özel eylem tasarlamaksızın yineleyici kendini öldürme (intihar) düşünceleri ya da kendini öldürme girişimi ya da kendini öldürmek üzerine özel bir eylem tasarlama.
- b.** Bu belirtiler klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.
- c.** Bu dönem, bir maddenin ya da başka sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

- d. Depresyon döneminin ortaya çıkışı şizoduygulanımsal bozukluk, şizofreni, şizofrenimsi bozukluk, sanrılı bozukluk ya da şizofreni açılımı kapsamında ve psikozla giden tanımlanmış ya da tanımlanmamış diğer bozukluklarla daha iyi açıklanamaz.
- e. Hiçbir zaman mani dönemi ya da hipomani dönemi geçirilmemiştir (APA, 2013).

D. Depresyonun Etiyolojisi

Depresyon günümüz dünyasında sıklıkla görülen bir sağlık sorunudur ve nispeten ideal koşullarda yaşıyor gibi görünen kişileri bile etkisi altına alabilir (Durisko vd., 2015). Depresyonun ortaya çıkmasında birkaç faktör rol oynamaktadır. Bunlar (Langlieb ve DePaulo, 2008);

- Biyokimya: Beyindeki bazı kimyasallardaki farklılıklar, depresif semptomların görülmesini kolaylaştırabilir.
- Genetik: Ailesinde depresyon olan bireylerin, depresif semptomlar gösterme olasılıkları görece yüksektir.
- Kişilik: Benlik saygısı düşük olan, stresten kolayca etkilenen veya genel olarak kötümser olan kişilerin depresyon yaşama olasılığı görece daha yüksektir.
- Çevresel faktörler: Şiddete, ihmale, istismara veya yoksulluğa sürekli maruz kalmak bazı insanları depresyona karşı daha savunmasız hale getirebilmektedir.

Depresyonun çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir ve birçok farklı tetikleyiciye sahiptir. Bazı insanlar için yas, boşanma, hastalık, işten ayrılma ya da ekonomik durum gibi stresli yaşam olayları depresyonu tetikleyebilmektedir (Balcıoğlu, 1999). Depresyonun görülme sıklığı açısından gerçekleştirilen demografik araştırmada kişilerin yaşlandıkça depresyona yakalanma olasılığının arttığı belirtilmiştir. Bu artışın zorlu sosyal ve ekonomik koşullar nedeni ile ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bununla birlikte bazı kadınlar hamilelikten sonra depresyona daha eğilimli bir psikolojik konuma geçtikleri varsayılmaktadır. Hormonal ve fiziksel değişikliklerin yanı sıra yeni bir hayatın getirdiği sorumluluk, doğum sonrası depresyona yol açabilmektedir (Herken, 2002). Farklı yaklaşımlar ve farklı bakış açıları, depresyonun etiyojisine

açıklık getirmeye çalışmıştır. Araştırmanın bu bölümün de biyolojik ve psiko-sosyal faktörler ile kişilik özelliklerinin depresyon üzerindeki etkisi kapsamlı bir şekilde özetlenmiştir.

Biyolojik Faktörler: Schildkraut 'un 1965 yılında depresyona beynin bazı bölgelerinde noradrenalin aktivitesinde azalma, maniye ise aynı bölgelerde noradrenalin aktivitesinde aşırı artmanın neden olduğunu belirtmiştir. Monoamin hipotezi olarak da bilinen bu varsayım (Albayrak ve Ceylan, 2004) depresyon farmakoterapisinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Serotonin, dopamin ve noradrenalin olmak üzere üç biyojenik maddenin depresyon ile ilişkili olduğu kabul edilmektedir (Racagni ve Brunella, 1999). Başka bir deyiş ile limbik bölgedeki dopamin ve serotonin eksikliği kişinin duygudurumunda değişikliğe neden olmakta ve sonuç olarak depresif belirtilerin görülmesine sebebiyet verebilir.

Psiko-Sosyal Faktörler: Çocukluktan yetişkinliğe olumsuz yaşam olayları ve stresli durumlar depresyonun gelişim sürecinde önemli rol oynamaktadır (Lazarus ve Folkman 1984). Özellikle Brown ve Harris (1978) yoksulluğun, tıbbi yetersizliklerin, mali sorunların ve benzeri olumsuz deneyimlerin depresyon oluşturma riskini işaret etmektedir. Ayrıca ebeveynlerde çocukların depresyonu üzerinde çeşitli etkilere sahiptir. Ebeveyn bilişsel çarpıtmaları, ebeveyn suçluluğu, ebeveyn madde kötüye kullanımı, aile uyumsuzluğu ve ebeveyn-çocuk anlaşmazlığı depresyonun gelişmesine yol açabilmektedir (Klein vd., 2011). Kendine dönük olumsuz benlik algısı ile gelecek hakkında olumsuz görüşe sahip olunması depresyonun çevresel etkilerini gösteren önemli semptomlarından. Bu nedenle depresyonun kişinin hal hazırda varolan psikolojik durumu ile ilişkili olduğu kadar geleceğe dönük beklentileri ile de ilintilidir.

Kişilik Özellikleri: Literatür tarafından belirli kişilik tiplerine sahip olmak, depresyon veya depresif belirtilere eğilim yaratmaktadır. Bu kişilik tipleri takıntılı, bağımlı, histrionik kişilik özellikleri ile içe dönük ve nevrotik şeklinde sıralanmaktadır (Akse vd., 2007). Ayrıca Beck'in (1983) depresyon teorisine göre; yüksek sosyotropi ve otonomi de depresyonla ilişkilidir. Sosyotropik ve otonomik özellik gösteren insanların, bu ihtiyaçlarının karşılanmasını engelleyecek durumlarla karşılaştıklarında depresif belirtiler gösterecekleri Beck tarafından ileri sürülmektedir (Beck, 1983).

Bilişsel Faktörler: Bazı insanlar genetik olarak karamsar bilişlere sahip olmaya yatkındır (Hammen ve Shih, 2014). Bu yatkınlık ise kişileri depresyon açısından görece daha büyük risklerin hedefi haline getirebilmektedir. Depresyonu açıklamak için yaygın olarak kabul edilen bilişsel teori, depresyonun negatif bir üçlü ilişki ile ortaya çıktığı savunulmaktadır. Beck tarafından geliştirilen bu teoriye göre kişi kendine, yaşadığı dünyaya ve geleceğe dair olumsuz düşüncelere sahip olabilir. Teoriye göre bireylerde bulunan olumsuz algılar zamanla bilişsel önyargılara neden olmaktadır. Bireyin önyargıları, olumlu uyarıların ihmal edilmesi (veya bunlara yeterince dikkat edilmemesi) ve olumsuz uyarıların aşırı vurgulanması yoluyla mevcut olumsuz üçlünün pekiştirilmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla bu olumsuz üçlünün, bireylerde depresif duyguduruma yol açması beklendik bir sonuçtur (Goldstein ve DeVries, 2017).

E. Epidemiyoloji

Depresyon Türkiye'de ve Dünya'da ortak bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Yaygın olarak görülen ilk on hastalık sıralamasında yer alan depresyon, DSÖ'nün (2001) 14 ülkede ruhsal bozukluklarla ilgili yaptığı araştırmaya göre; en yaygın ruhsal hastalığı (%10,4) olarak tespit edilmiştir. Benzer bulgular daha büyük örnekleme yapılan diğer araştırmalarda da elde edilmiştir (Marneros, 2006). DSÖ'nün geleceğe yönelik projeksiyonları, depresyonun 2030 yılında dünyada yaygın olarak görülen ikinci hastalık olacağı ve intihara meyilli depresyonun, kalp hastalığından sonra insanlar için ikinci en yaygın ölüm nedeni olacağı tahmin edilmektedir (DSÖ, 2001).

Türk toplumunda gerçekleştirilen depresyon araştırmalarında, yetişkin kadınların ve ergenlik çağındaki kızların depresyondan görece daha fazla muzdarip oldukları (Ünal vd., 2002), depresyonun genellikle 20'li yaşların ortasında başladığı ve majör depresyon belirtilerinin, sıklıkla birkaç gün ile birkaç hafta arasında geliştiğini vurgulamıştır (Tops vd., 2008). Köroğlu (2007), çalışmasında daha önce depresif dönem geçirmiş bireylerin gelecekte benzer semptomlar yaşama riskinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte tedaviye yanıt vermeyen depresyon yaklaşık olarak 6-24 ay devam edebilmektedir.

Medeni durum açısından yapılan çalışmalarda, dul ve boşanmış bireylerde depresyon görülme riskinin görece daha yüksek olduğu ortaya koyulmaktadır (Öngider, 2013). Altı Avrupa ülkesinde yaşayan 21.425 kişiyle yaptığı araştırmada herhangi bir duygudurum bozukluğunun yaşam boyu yaygınlığı %14 bulunmuştur (Alonso vd., 2004), Bu çalışmaya benzer olarak Türkiye’de Sağlık Bakanlığı, 7.479 birey ile araştırma gerçekleştirmiş ve depresyonun yaygınlığının kadınlarda %5,4, erkeklerde %2,3 olarak bulmuştur. Ayrıca bireylerin yaşadıkları bölgenin şehir merkezine göre konumunun, depresif belirtiler gösterme durumları ile ilişkili olduğu da bulunmuştur (T.C. Sağlık Bakanlığı RSHSM, 2004).

F. Reddedilme Duyarlılığı

İnsanın sosyal bir varlık olması sebebiyle içinde yaşadığı toplum ile ilişki içerisinde olmak durumundadır. Bu ilişki iki taraflı kabulü içermelidir. Kişinin ait olduğu grup içerisinde kabul görmesi psikojik durumu açısından önemli bir değişkendir. Toplum tarafından reddedilme veya dışlanma, kişinin gelişimi üzerinde olumsuz sonuçlar doğurur. Dolayısıyla kişi, kendisi için önemli olan diğer kişilerle (arkadaş, anne-baba, öğretmen ve sevgili gibi) ilişkilerinde bazı sorunlar yaşıyorsa, bu durum hayatında önemli sorunlara neden olabilir (Özen ve Güneri, 2018). Creasey ve McInnis'e (2001) göre reddedilme, bir kişinin kendisi için önemli olan başkaları tarafından kabul edilmemesi olarak tanımlanmaktadır. Bu reddedilme sonucunda kişi derin bir değersizlik duygusu yaşar (Erözkan, 2007). Maslow'un (1987) açıklamasına göre ise bireyin bir başkasına ait olma ihtiyacı güçlü bir psikolojik ihtiyaçtır ve bu ihtiyaç karşılanamazsa reddedilme nedeniyle olumsuz tepkiler ortaya çıkabilir (Erözkan, 2004).

Reddedilme duyarlılığı ilk defa Downey ve Feldman (1996) tarafından kavramsallaştırılmıştır. Hayatındaki önemli kişiler tarafından reddedilmeyi algılamaya açık olan ve reddedilmeye karşı aşırı kaygılı tepkiler veren kişiler, reddedilme duyarlılığı yüksek kişiler olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığı, reddedilme durumlarına karşı aşırı duyarlılık ve olması muhtemel reddedilmeye ilgili düşüncelerin tamamı olarak tanımlanır. Reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişiler, yalnızca reddedilme durumlarında değil reddedilmeyi bekledikleri durumlarda da yoğun duygusal tepkiler gösterirler. Bu bireylerin başkaları

tarafından kabul edilmeye ihtiyacı vardır. Her insan hayatında bir kez reddedilmiştir ancak insanların reddedilmeye hazır olma durumlarının farklı olduğu ve dolayısıyla tepkilerinin kendilerine özgü olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Özkan, 2016).

Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığının gelişimini, Bowlby'nin bağlanma kuramı aracılığıyla açıklamıştır. Bağlanma kuramına göre çocukların kendileri ve ilişkileri hakkında geliştirecekleri algıları, bakımverenleri tarafından tatmin edilip edilmedikleri ile yakın ilişki içerisindedir. Bakıcının çocuğun gönderdiği sinyallere duyarlı olması, sık ve sürekli fiziksel temas kurması, güvenli bir bakım ortamının sağlanması ve ihtiyaçlarının zamanında karşılanması durumlarında çocuk, bakıcıyı ve çevresini güvenli olarak algılar ve bu da güvenli bağlanmanın gelişimi için önemlidir. Bu beklentiler bakıcı tarafından reddedildiğinde veya ihmal edildiğinde, çocuklar güvensizlik ve kaygıya dayalı bir model geliştirirler ve bu da onların gelecekteki ilişkilerinde değersizlik duyguları ve şüpheli tutumlar yaşayan bireyler olmalarına yol açar (Bowlby, 1973). Çocuğa acı, sevgisizlik, yoksunluk hissettiren durumlar, kaygılı bağlanma ilişkileri geliştirmesine sebep olur. Bu bireyler, çocukluk döneminde yaşadıkları reddedilme yaşantılarının bir sonucu olarak başkalarından kabul ve destek aradıklarında reddedileceklerine dair bir beklenti geliştirirler ve reddedilme kaygısı yaşarlar. Erken dönemdeki reddedilme yaşantılarından kaynaklandığı düşünülen reddedilme duyarlılığı, yetişkinlikte de bu yaşantıların içselleştirilmesi yoluyla etkisini sürdürür (Bowlby, 1979).

Feldman ve Downey (1994), insanların erken dönem deneyimlerinin reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu deneyimlerin duygusal ve bilişsel süreçleri şekillendirdiğini de ifade etmişlerdir. Onlara göre bir çocuğun ailesi tarafından reddedilmesi, reddedilmeye karşı yüksek duyarlılıkla oldukça ilişkilidir (Feldman ve Downey, 1994). Ayrıca Bowlby'nin bağlanma kuramına göre, erken yaşamdaki reddedilme ile yetişkinlik dönemindeki ilişkiler arasında bir bağ vardır. Bowlby, çocukların ilişkilerine ve kendilerine yönelik zihinsel modeller oluşturduklarını ve bu modellerin gelecekteki ilişkileri üzerinde etkisi olduğunu belirtir (Bowlby, 1973). Bu modellerinin arkasında, sevdikleri kişinin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamayacağına veya reddedeceğine ilişkin düşüncelerine yönelik beklentiler vardır. Birincil bakıcıları, erken çocukluk döneminde ihtiyaçlarını karşılayan kişiler oldukları için önem taşır. Çocuğun ihtiyaçlarını makul bir şekilde ve

sürekli olarak karşılamak, yetişkinlik döneminde diğer insanların onları destekleyeceği ve kabul edeceği beklentisi içerisinde olmalarına destek olur. Erken dönemde bakımvereni tarafından ihtiyaçları reddedilen çocuklar ise yetişkinlik döneminde kabul görme noktasında endişe yaşarlar (Tüzün ve Sayar, 2006).

Horney'e göre (1937) reddedilme duyarlılığı, kaygıya karşı bilinçsizce geliştirilen nevrotik eğilimlerden biridir. Reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin, istenmeyen birey olduklarını düşündüklerini ve her türlü reddedilmeye karşı son derece hassas olduklarını belirtmiştir. Bazen küçük bir randevu değişikliği, bazen de partnerinin randevuya geç kalması gibi durumlar bu kişiler tarafından reddedilmişlik olarak algılanır. Reddedilme durumu bir miktar aşağılanmayı da içinde barındırdığı için korkunç bir öfke ya da öfke patlaması yerine soğuk ve umursamaz bir tavır ile kendini gösterebilir. Horney'e göre (1937) reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireyler, reddedilmeyeceklerinden emin olmadıkça karşı cinsle yakınlaşmaktan ve romantik bir ilişki girişiminde bulunmaktan kaçınırlar. Bu kişiler için ilişki girişimlerinden kaçınmak bir savunma görevi görür

Reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişiler, çevrelerine karşı aşırı hassas tutumlar sergilerler ve diğer bireylerle iletişim kurduklarında birçok söylemi reddedilme sinyali olarak algırlar. Bu kişiler diğer bireylerin konuşmasını ve üslubunu kendilerini beğenmedikleri şekilde yorumlayabilirler (Levy vd., 2001). Bu bireylerin çevreden gelen olumsuz ipuçlarını kişiselleştirdiklerini belirtmişlerdir (Pietrzak vd., 2005). Downey ve Feldman'a (1996) göre, bu yüksek duyarlılığa sahip kişiler aşırı ve olumsuz tepkiler verebilirler. Sonuç olarak, aşırı olumsuz tepkiler kişilerarası ilişkilerine zarar verir (Downey ve Feldman, 1996). Kaygılı bir şekilde reddetmeyi beklemek ve reddedilmeye karşı verilen aşırı olumsuz tepkiler, kişinin sosyal hayatı üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Bu süreç yavaş yavaş kendini gerçekleştiren bir kehanete dönüşür. Bireyler reddedilmeyle başa çıkmak için farklı yollar kullanır. Kimisi öfkelenir ve şiddete başvurur, kimisi ise sürekli başkalarını memnun etmeye çalışır (Pietrzak vd., 2005).

Levy ve diğerleri (2001) yılında reddedilme duyarlılığının yapısını net bir şekilde açıklamak için "Reddedilme Duyarlılığı Modeli"ni geliştirdiler. Modele göre sürekli olarak reddedilmeyi beklemek ve en ufak bir ipucunu reddedilmenin kanıtı olarak almak bireylerde büyük bir kaygı yaratır ve sonunda sosyal dışlanma meydana

gelir. Reddedilmeye karşı aşırı duyarlı olmak, çaresizlik ve depresyon duygularını güçlendirerek kişiyi sosyal dışlanma döngüsü içinde tutmuştur.

Meyer, (2003) Azınlık gruplar arasında psikolojik bozukluklarla ilişkilendirilen önemli bir stresörün reddedilme beklentisi veya reddedilme duyarlılığı olduğunu belirtmiştir. Kaygılı reddedilme beklentisi yaşayan birey, herhangi bir reddedilme gerçekleşmeden önce gelecekte reddedilme ihtimalini düşünerek yüksek düzeyde bir kaygı yaşar. Reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin, çocukluktan itibaren reddedilme beklentisi içinde oldukları düşünülebilir. Bu kişilerin erken dönem deneyimlerine bakıldığında güvensiz bağlanmaya sahip olduklarına inanılmaktadır. Bu sebeple yetişkinlikte istikrarlı ve güçlü ilişkiler kurmakta zorluk yaşarlar (Oktan, 2012).

G. Reddedilme Duyarlılığının İlişkili Olduğu Kavramlar

Reddedilme duyarlılığına tek bir faktör neden olmaz. Erken dönemde reddedilme, ihmal ve istismar deneyimleri de reddedilme duyarlılığına katkıda bulunabilir. Örneğin, bir ebeveyn tarafından fiziksel veya duygusal reddedilmeye maruz kalmak, birinin reddedilme duyarlılığı geliştirme olasılığını artırabilir. Eleştirel bir ebeveynle büyümek, kişinin diğer ilişkilerinde güçlü bir reddedilme korkusu geliştirmesine neden olabilir. Reddedilmeye duyarlı çocukların agresif tutumlar sergileme olasılığı daha yüksektir (Erozkan, 2015). Bir araştırmaya göre, reddedilmeye karşı oldukça duyarlı olan çocukların reddedilmeyi öfkeyle bekleme olasılıkları daha yüksek bulunmuştur (İbrahim vd., 2015). Bununla birlikte zorbalığa uğramış veya dışlanmış hisseden çocuklar da diğerlerinden daha fazla reddedilme korkusuyla büyüyebilirler. Reddedilmeye erken dönemde maruz kalma durumu, kişinin bu acıyı tekrar yaşamaktan kaçınmak için büyük çaba sarf etmesine neden olabilir (Özen ve Güneri, 2018).

Çocukluk deneyimlerinin reddedilme duyarlılığı üzerinde etkili olduğunu savunan görüşe karşı biyolojik etkenlerin varlığının önemini ifade eden birçok araştırmacı bulunmaktadır. Bu ikilem psikoloji biliminin temel sorusu olan “Kişilik özelliklerinin oluşmasında kalıtım mı etkilidir çevre mi?” sorusu ile eş değer görülebilir. Birinin reddedilmeye duyarlı olma olasılığını arttıran genetik bir yatkınlık

veya belirli kişilik özellikleri olabilir. Hatta bazı araştırmacılar reddedilme duyarlılığını düşük benlik saygısı, nevrotilik, sosyal kaygı ve güvensiz bağlanma tarzı ile ilişkilendirmiştir (Sloman, 2014).

Yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığı yaşayan kişiler reddedildiklerinde acı, öfke ve üzüntü duygularını yoğun şekilde yaşarlar. Bu duygularla başa çıkmak için çeşitli savunma mekanizmaları oluştururlar ancak başarılı olamadıklarında kendilerine zarar verme konusunda daha yüksek risk altında oldukları görülmektedir (Çolak vd., 2021).

Reddedilme duyarlılığına sahip kişilerin sürekli beğenilme ihtiyacı duyduğu bilinmektedir ve reddedilirse o kişinin beğenisini tekrar kazanmak için ekstra çaba sarf edebilirler. Reddedilmeye verilen bu tepki, insanları memnun etmek adına yapılan birtakım davranışları içerebilir (Tasa ve Mutlu, 2022). Reddedilme duyarlılığı yüksek olan erkekler ile yapılan bir çalışma, bireylerin reddedildiklerinde daha ılımlı tepkiler verdiklerini ve ilişkiyi yoluna koymak adına girişimlerde bulduklarını belirlemiştir. Ayrıca araştırmaya konu erkeklerin kendilerini reddeden bir grubun parçası olmak için daha fazla para ödemeye istekli olduklarını da bulgulamışlardır. Reddedilmeye duyarlı insanlar, hayata kendilerini acıdan koruyacak şekilde tepki verirler (Pearson vd., 2011).

Reddedilmeye duyarlı bir kişinin reddedilme korkusu, onun yeni bağlantılar kurmak için mücadele etmesine ve mevcut ilişkilerini baltalamasına neden olur. Örneğin, reddedilme duyarlılığı yüksek olan biri partnerini sürekli olarak aldatmakla suçlayabilir ve bu da diğer kişinin ilişkiyi bitirmesine neden olabilir (Nezlek vd., 1997). Başka bir örnek; reddedilmeye duyarlı bir kişinin, arkadaşının davetlerine zamanında yanıt vermediğinde öfkelenildiği ve düşmanca davranabildiği görülmektedir. Bu durumda arkadaşı, ilişkide geri çekilecektir ve dolaylı olarak bireyin reddedilme duygusu artacaktır. Sonuç olarak reddedilmeye duyarlı kişinin kendisini son derece yalnız hissederek izole bir yaşam sürmesi kaçınılmaz olacaktır (Rohner, 2021).

Reddedilme, bireyin aidiyet duygusuna yönelik doğrudan bir tehdittir ve ruh sağlığı üzerinde ciddi sonuçları olabilir. Birey aslında her zaman reddedilmese bile dışlanmış olduğunu algılasa veya reddedildiğine inanırsa, ruh sağlığının bozulma

olasılığı yüksektir. Bununla birlikte, reddedilme duyarlılığı yalnız başına bir ruh sağlığı sorunu değildir ancak birkaç farklı durum ile ilişkilidir (Sapmaz, 2011). Örneğin; reddedilme duyarlılığı, depresyon gelişimi için bir risk faktörüdür ve mevcut semptomları kötüleştirebilir (Downey vd., 1997). Yapılan bir çalışma, romantik ilişkilerdeki ayrılıkların ve bunlarla ilişkili reddedilmenin, kadınlarda depresyonu tetikleme olasılığının daha yüksek olabileceğini bulgulamıştır (Özen ve Güneri, 2018). Benzer bir çalışma, reddedilme duyarlılığı yüksek olan üniversite çağındaki kadınlar ile gerçekleştirilmiştir. Bu kadınların, partnerleri tarafından terkedilmeleri sonucunda reddedilme duyarlılığı düşük olan kadınlara kıyasla artan depresif belirtiler gösterdikleri bulgulanmıştır (Özdemir, 2017). Reddedilmeye karşı aşırı duyarlılık, aynı zamanda kaçınan kişilik bozukluğu ve sosyal fobi için tanımlayıcı kriterlerin bir parçasıdır. Ayrıca araştırmacılar, psikiyatri hastalarında reddedilme duyarlılığı ile intihar düşünceleri arasında bir bağlantı olduğunu belirtmişlerdir (Aydemir, 2004). Araştırmacılar, intihar düşüncesi olan bireylerin kendilerini ait değilmiş gibi hissetme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve genellikle kendilerini başkalarına bir yük gibi hissettiklerini bulgulanmıştır. Bu bulgular, reddedilme duyarlılığı olan kişilerin sıklıkla deneyimlediği şeylerdir (Özdemir, 2017).

Reddedilme duyarlılığının üstesinden gelmek zor olsa da yararlı olduğu kanıtlanmış bazı stratejiler vardır. Psikoterapi, bireylerin reddedilme duygularını tetikleyen olumsuz düşünce kalıplarını belirlemelerine yardımcı olabilir. Bununla birlikte çift terapisi, eşlerden birinin yüksek reddedilme duyarlılığının neden olduğu olumsuz döngülerden kurtulmasına yardımcı olmak için yararlı olabilir (Sapmaz, 2011).

H. Bağlanma Kuramı Işığında Reddedilme Duyarlılığı

Erken dönem (yenidoğan ve çocukluk dönemi) reddedilme deneyimlerinin kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkilerini en iyi tanımlayan bağlanma kuramıdır. Bowlby, insanların başkalarıyla etkileşim kurmayı bebekliklerinden itibaren öğrendiklerini ortaya koymuştur. Bebeklerin bakıcı ile kurdukları ilişkiye bağlı olarak zihinlerinde belirli içsel modellerin geliştiğini belirten Bowlby, gelecekteki ilişkilerinin de bu modellere göre şekillendiğini öne sürmektedir. Birincil bakıcılar ne kadar tutarlı, güvenli ve yakın tutumlara sahip olursa bebeklerin o kadar sağlıklı ve

"güven temelli" yetişkinlik ilişkilerine sahip olacağını varsaymaktadır. Ters bakıcı tutumunda ise özne reddedilme bekleme öğrenir. Başka bir deyişle, erken çocukluk döneminde bakıcılar bireyin ihtiyaçlarına karşı reddedici tutumlar sergiler ise birey ileride sürekli reddedileceğine dair bir beklenti geliştirir (Downey ve Feldman, 1996).

Feldman ve Downey (1994) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre çocukluğunda sürekli ve sert bir şekilde aile içi şiddete maruz kalan kişilerin, mevcut yetişkinlik ilişkilerinde daha fazla reddedilme kaygısı beklentisine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca kaygılı reddedilme beklentisi yüksek olan kişilerin daha kaygılı- kaçınan ve kaygılı- kararsız bağlanma stillerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Downey ve diğerleri (1998) tarafından yürütülen bir başka araştırmada, erken reddedilme deneyimleri ile reddedilme beklentisi arasındaki ilişkiyi açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, sert ebeveyn tutumlarına hedef olan çocukların kaygılı reddedilme beklentisine sahip olduğu bulgulanmıştır.

Bağlanma kuramına paralel olarak reddedilme duyarlılığının erken dönemde bebeklerin bakıcısının tutumlarına bağlı olarak geliştiği düşünülse de bu eğilim yalnızca bakıcının reddi nedeniyle değil, aynı zamanda kişi için önemli olan biri tarafından reddedildiğinde de ortaya çıkmaktadır (Tutarel ve Çavuşoğlu, 2006). Dolayısıyla birey için duygusal açıdan önemli olan kişilerin varlığı veya yokluğu durumu da reddedilme duyarlılığının gelişmesinde önemli bir role sahiptir ve herhangi bir durumda destek aradıklarında birine ulaşamama veya reddedilme, reddedilme beklentisini geliştirmektedir (Bozkuş, 2015).

I. Reddedilme Duyarlılığının Bilişsel-Duygusal Modeli

Kabullenilmenin herkesin temel ihtiyacı olduğu düşünülürse, reddedilmeye karşı duyarlı olmak doğal bir tepkidir. Bu kavramı açıklamak için kullanılan model, neden bazı insanların diğerlerinden daha fazla reddedilmeye duyarlı olduğunu anlamak için geliştirilmiştir (Bozkuş, 2015). Reddedilme duyarlılığının bilişsel-duygusal modeline değinmeden önce Mischel ve Shoda'nın (1995) bilişsel-duygusal bilgi işleme sistemini nasıl açıkladıklarından kısaca bahsedilebilir. Downey ve Feldman (1996) gibi Mischel ve Shoda (1995) da reddedilme duyarlılığı modelini geliştirirken, temel bilişsel ve duygusal bilgi işleme sisteminin referans almıştır.

Mishel ve Shoda (1995)'ya göre bilişsel- duygusal bilgi işleme sistemi, bireyin bilişsel özelliklerinin ve çevresel özelliklerinin kişilik gelişimindeki rolünü ifade etmektedir. Bilginin nasıl işlendiğiyle ilgili beş bilişsel- duygusal öge vardır. Bu beş bilişsel- duygusal öge; kodlama (bilginin nasıl işlendiği, depolandığı ve kullanıldığı), inançlar/beklentiler (bireyin başkalarının davranışlarından hangi sonuçları çıkardığı), amaç/değerler (yaşam hedefleri ve davranış için ödül), duygu (bireyin duygusal olarak nasıl tepki verdiği) ve yetenekler/öz düzenleme (zekâ, bilgi ve yetenekler) (Mischel ve Shoda, 1995).

Downey ve Feldman (1996), reddedilme duyarlılığı modelinin temel dinamiğinin, geçmişteki kabul etme veya reddetme deneyimlerinin, insanların zihinlerinde geliştirdiği bilişsel ve duygusal şemalar olduğunu belirtmektedir. Kişi, zihnine yerleşen bu bilişsel -duygusal kod sayesinde, kabul ya da reddinin olduğu bir sosyal ortama girdiğinde, kendini sürekli tetikte hisseder ve bu ortamda kabul ya da reddedilmemek için çeşitli başa çıkma stratejileri ve davranışları gösterir. (Özen ve Güneri, 2018).

Reddedilme duyarlılığı modelinin temel varsayımı, reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin ilişkilerinde reddedilme beklentilerinin daha yüksek olmasıdır. Zamanla, bu süreç gerçekten reddedilme olasılığını artırır. Bir kişi bu reddedilme beklentilerine iki farklı şekilde tepki verebilir. Bunlardan ilki öfkeli ve saldırgan tavrılardır. İkincisi kaygılı beklentilerdir. Her ikisinin de ortak noktası, kişinin yüksek düzeyde bir tehdit algılaması ve uyarılmış hissetmesidir. Geçmiş deneyimlerinde sürekli reddedilmeye maruz kalan insanlar, çevrelerinde algıladıkları en ufak bir ipucunu bile gerçek reddedilmişlik olarak algılar ve bu iki şekilde kendilerini savunurlar (Özer ve Cihan-güngör, 2012). Kişi için önemli başkalarının davranışları reddedilme olarak algıladıktan sonra, öfke ve incinme duyguları hissedilebilir Modele bağlı olarak, insanlar reddedilmeye tepki vermede farklılık gösterir. Bir sorunla karşılaştıklarında başkalarını suçlama eğiliminde olan insanlar genellikle daha öfkeli ve agresif tepki gösterirken, kendilerini suçlama eğiliminde olan insanlar daha depresif ve çekingen olma eğilimindedir. (Özen ve Güneri, 2018)

Modelde, reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin neden belirsiz davranışlara karşı olumsuz bir tepki geliştirdikleri de tartışılmaktadır. Bu bireylerin başkalarının davranışlarına ilişkin olası açıklamaları görmezden gelme eğiliminde

oldukları ve belirsiz durumları doğrudan reddetme olarak algıladıkları öne sürülmüştür (Bozkuş, 2015).

İ. Sosyotropi ve Otonomi

Kişilik, bireylere özgü olan belirgin niteliklerdir (Sato vd., 2004). Kişilik, sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde ise “bireyin sosyal çevresi içerisinde kazandığı tüm davranışlar” olarak tanımlanmaktadır (Robins, 1985). Aaron Beck ve arkadaşları (2003), bilişsel kuramında kişiliğin iki boyutundan bahsetmiştir. Bunlar; otonomi ve sosyotropidir. Otonomi kişilik özelliğinin de kendi içerisinde öznel öz güven, işlevsel otonomi (sorunlarla baş etme, hayatında kontrolü elde tutma, gereksinimlerin birey tarafından karşılanması) ve duygusal otonomi (kabul ve onay ihtiyacının oluşturduğu baskıdan bağımsız olma) olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sosyotropi ise kişinin sosyal çevresi ile sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurmaya ihtiyaç duyması olarak ifade edilebilir. Otonomi, kişi için bağımsızlık demektir (Clark vd., 1992). Otonomik kişilik özellikleri yüksek olan bireyler, başarı ve başarısızlık süreçlerini dikkatle yürütürler. Onlar için başarı oldukça önemlidir. Sosyal ilişkileri kısıtlıdır ve nispeten içekapanık bir kişilik örüntüleri bulunmaktadır. Bu kişilerin yaşamlarını huzurlu bir şekilde idame ettirebilmeleri için bireysel başarı ve üstünlük yüksek derecede önemli olmakla birlikte çevreleri üzerinde kurdukları hakimiyet de değerlidir (Blatt, 1974). Başarısızlık yaşayan otonomik bir birey, bağımsızlığına ket vurulmuş gibi hissedebilir ve bu durum da yaşamındaki stres düzeyinin arttırabilir. Bunun aksine sosyotropik bireyler, sosyal ortamlarda onay ihtiyacı hissederler. Çevreleri tarafından sevilen ve önem gösterilen birey olmak onlar için değerlidir ve yaşamlarına anlam katar (Bieling vd., 2000). Bu bireyler arkadaşları ile ilişkilerinde olumlu etkileşim kurmaya özen göstermektedirler. Grup etkinliklerinde ve ortak faaliyetlerde girişken bir tutum sergileyerek takdir toplamak isteyebilirler. Değer verdikleri bireyler tarafından kabul görerek sevmek, otonomik bireyler için temel mutluluk kaynağıdır. Bu şekilde yaşam tatminlerini sağlayan bireylerde olumlu bir benlik imgesi oluşur. Beck’in bilişsel kuramına göre sosyotropik bireyler, önem verdikleri bireyler tarafından kabul görmediklerinde depresif belirtiler gösterebilirler (Sato ve McCann, 2000).

Bilişsel kurama göre depresif belirtiler gösterme eğilimi olan iki tip kişilik özelliği bulunmaktadır. Bunlar, sosyal ilişkilere bağımlılık derecesinde önem verenler ve başarısızlığa tahammül edemeyen bireylerdir (Otani, 2012). Sosyal ilişkilere önem veren bireyler yani sosyotropik bireyler, benlikleri hakkında olumlu düşüncelere sahip olabilmek için diğerlerinin onayına ihtiyaç duyarlar. Bu onaylanma gerçekleştiği takdirde kendileri ile barışırlar ancak bu ihtiyaçları karşılanmazsa depresif belirtiler gösterebilirler. Her birey çevresi tarafından sevildiğini hissettiğinde pozitif duygular yaşar ancak sosyotropik bireylerin sevgi ve şefkat ihtiyacı süreklilik arz eder ve doymak bilmez (Sato ve Gonzalez, 2009). Başarı odaklı yani başarısızlığa tahammülü olmayan bireyler için ise başarı temel koşuldur. Başarıya ulaştıklarını hissettiklerinde kendilik algıları olumludur ancak başarı eşikleri çok yüksek olduğu için bu standarda erişmek zordur. Bu sebeple mükemmeliyetçi bir yapıya sahip olduklarını söylemek yerinde olacaktır. Bu kişiler çok yüksek düzeyde başarıya ulaşırlar dahi başarı eşikleri çok yüksek olduğundan tatmin olmayabilirler ve bu durum da onları memnuniyetsizliğe sürükleyebilir (Nietzel ve Harris, 1990).

Kişilerin sosyal alanda özgüven seviyelerinin artmasında sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerinin rol oynadığı belirtilmiştir. Yapılan çalışmalar, sosyotropik bireylerin uzak çevresi ile daha samimi ilişki örüntüleri kurduklarını ancak aile içerisinde bu örüntüyü devam ettirmediklerini hatta daha saldırgan bir tutum sergilediklerini ortaya koymuştur (Alford ve Gerrity, 1995). Otonomik bireylerde ise tam tersi durum söz konusudur. Onlar, uzaktakilere karşı saldırgan tutumlar sergilerken yakın çevrelerine sevecen davranmaktadırlar. Bununla birlikte yüksek otonomik kişilerin aile bireyleri ile uyum sorunları yaşadığı, bu sorunları çalışma hayatında kendilerine uzak olan bireylerle yaşamadıkları belirtilmektedir (Sato ve Gonzalez, 2009).

Sosyotropi ve otonomi (özerklik) kişilik boyutlarının, bireyleri depresif belirtilerin gelişimine yatkın hale getirebileceği bilinmektedir (Sato ve McCann, 1997). Sosyotropik bireyler, düşük benlik saygısını artırmak için yakınlığa ve sosyal kabule aşırı değer verme ile karakterize edilirken otonom bireyler öz saygılarını başarı, bağımsızlık ve kontrole dayandırır (Clark vd., 1992). Kişilerarası bir yönelime sahip olan sosyotropik bireyler yakın birinin kaybı, şiddetli eleştiri veya romantik ilişki yaşadığı partneri tarafından terk edilme gibi olaylarla karşı karşıya kaldıklarında

depresyona karşı daha savunmasızdırlar. Daha içsel bir yönelime sahip olan otonom bireylerin ise bağımsızlıklarını ve başarılarını tehdit eden olaylarla karşılaştıklarında depresif belirtiler gösterme riskleri artmaktadır (Balık, 2017).

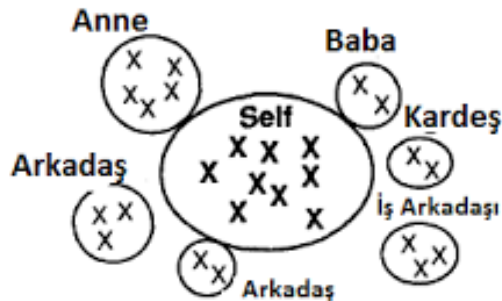
Sosyotropi ve otonomi kişilik boyutları ile depresif belirtiler arasındaki ilişki hakkında sayısız çalışma bulunmaktadır ancak sonuçlar sosyotropi için daha tutarlıdır. Ayrıca bu kişilik boyutlarının kaygı belirtileriyle ilişkisi de araştırılmıştır (Fairbrother ve Moretti, 1998). Bu doğrultuda Alford ve Gerrity (1995), sosyotropi ile anksiyete ve depresyon semptomları arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Bununla birlikte bazı çalışmalar sosyotropinin anksiyete semptomlarıyla, otonominin ise depresyon semptomlarıyla ilişkili olduğunu bildirmiştir (Hammen vd., 1989). Sato, McCann ve Ferguson (2004)'a göre sosyotropi belirsiz durumların kaygısıyla ilişkilendirilirken özerklik, günlük rutinlerin kaygısıyla ilişkilidir.

Kişiliklerin hassasiyetleri ile duygusal belirtiler arasındaki ilişkinin doğasını açıklığa kavuşturmanın yanı sıra bu bağlantının nasıl oluştuğunu bilmek de önemlidir (Silver ve Miller, 2003). Bireylerin kişilik yapılarına bağlı olarak duygu düzenleme için belirli başa çıkma stratejilerini tercih etme eğiliminde olacağı ve bu tür stratejilerin farklı duygusal belirtilere yol açabileceği öne sürülmüştür (Chodoff, 1972). Birçok çalışma, ruminatif düşünme ve duygusal düzenleme stratejilerini araştırmıştır (Önder ve Utkan, 2018). Ruminasyon, zihinsel aktiviteleri bölen ve geçmişte bize olumsuz etkileri olan olaylarla ilgili tekrarlayan düşüncelerin zihinde yankılanması durumudur. Ruminasyon kavramı başlangıçta depresif belirtiler ile ilişkilendirilmiştir (Del Barrio, vd., 1997).

Benlik kavramı her kültürde farklı bir anlamı ifade etmektedir. Birçok araştırmacı benlik üzerinde sosyal çevre ve kültürün rolüne dikkat çekmiştir (Cohen ve Wills, 1985). Literatür incelendiğinde benlik kavramı ile ilgili kabul gören yaklaşımın, benliğin bağımlı olmayan, kendine özgü, içsel atıflar doğrultusunda şekillenen bir yapı olduğudur. Benlik kurgusu, kişinin benliğinin sosyal inşası olarak ifade edilmiştir. Diğer bir deyişle kişinin, kendine dair algısını ve kendisiyle ilgili farkındalığını sosyal etkileşimler sonucu oluşturmasıdır (Yener ve Gülaçtı, 2010). Markus ve Kitayama'nın (1991) modeline göre bireylerin bağımlı ve bağımsız olma durumu, çevre ile olan ilişkileri hakkında farklı bakış açıları geliştirmelerini sağlamaktadır. Kendini başkalarından bağımsız olarak algılamak, bireylerin yaşam

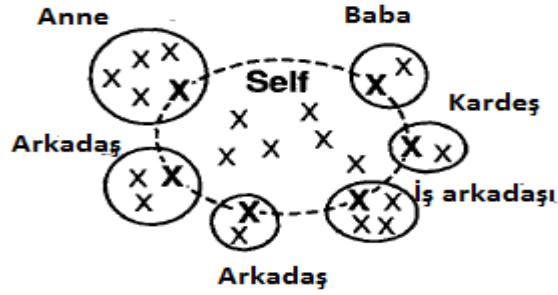
motivasyonlarını etkilemektedir. Bağımlı benlik, başkalarına karşı daha fazla dikkatli ve duyarlı olma ile bağlantılıdır. Bağımsız benliklerin ise içsel hedeflerini ve arzularını önceliklendirmeye daha yatkın oldukları öne sürülür. Markus ve Nardone (1992) bağımsız benlik kurgusuna alternatif olarak "bağımlı benlik kurgusu" kavramını ortaya koymuştur. Farklı kültürleri benimsemiş bireylerin bağımsız ya da bağımlı benlik kurgusuna sahip olacaklarını düşünme yönünde bir görüş mevcuttur. Heine ve arkadaşları, (1999) kültürün benlik kurgularını yaratacağını, farklı benlik kurgularına sahip bireylerin de farklı duygusal, bilişsel ve motivasyonel eğilimleri olacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte bahse konu iki benlik kurgusunun da birlikte görülebileceği varsayılmaktadır ancak birinin ötekine göre daha baskın olabileceği düşünülmektedir (Markus ve Kitayama, 1991).

Bağımsız benlik kurgusuna sahip kişilerin tutumları, içsel süreçleri ile yakından ilişkilidir (Sharma, 2015). Bu bireyler için kendini gerçekleştirmiş olma durumu büyük önem taşır. Bu sebeple sosyal ilişkilerini kısıtlayarak içe dönük bir yapıya bürünürler. Yani sosyal çevreleri ile benlikleri arasında keskin sınırlar bulunmaktadır (Mead ve Mind, 1934). Bağımsız benlik kurgusuna sahip bireyler için birey odaklı, ego-merkezli, kendi kendine yeten, bağımsız ve özerk gibi kavramlar kullanılabilir. Bu kişiler kendilerine olduğu kadar sosyal çevrelerine duyarlı değildir ancak çevrelerinden tamamen ayrılmış durumda da değildirler (Koydemir ve Mısır, 2015). Onlar için diğerleri daha çok ayna benlik görevi görür, benliğin onay ve kabul ihtiyacı için gereklidir. Markus ve Kitayama (1991), bağımsız benliğin yapısını şekildeki gibi göstermiştir (Şekil 1).



Şekil 1 Bağımsız Benlik Kurgusu

Bağımsız benlik kurgusunun aksine karşılıklı bağımlı benlik kurgusu, bireylerin birbirleri ile olan ilişkisi ve bağlılığına odaklanır (Elliott ve Coker, 2008). Karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda duygu, biliş ve davranışlar sosyal çevre ile anlam kazanır. Örneğin bir Amerikalının benlik deneyimi bulunduğu kültürdeki ve sosyal yapıdaki statüsü ve karşılıklı bağlılığını içerir. Karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna göre, bireyler uygun sosyal ilişkiler kurarsa benlikleri tamamlanmış sayılır. Markus ve Kitayama (1991), karşılıklı bağımlı benliğin yapısını şekildeki gibi göstermiştir (Şekil 2).



Şekil 2 Karşılıklı Bağımlı Benlik Kurgusu

Kendini yapılandırma ve kişisel stiller iç içe geçmiş kavramlar olsa da bunlar arasındaki bağlantıları inceleyen çok az araştırma vardır. Sato ve McCann (1998) benlik kurgusu ile kişisel stiller (sosyotropi/özerklik) arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Sonuçlar, sosyotropinin birbirine bağımlı benlik kurgusu ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan özerkliğin bağımsız benlik kurgusu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Sato ve McCann, 1998). Gorski ve Young (2002) sosyotropi/özerklik, benlik kurgusu, tepki verme tarzı ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sosyotropi ile birbirine bağımlı benlik arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca cinsiyet, sosyotropi/özerklik ve tepki tarzı arasındaki ilişkinin yordayıcısı olarak görülmüştür (Jackson vd., 2016).

J. Sosyotropi

Diğer kişilerle olumlu ilişkilere yapılan yatırımı yansıtan sosyotropi; sevgi, yakınlık, duygudaşlık, rehberlik, onay, paylaşım, yardım ve samimiyet gibi kişilerarası etkileşimlere önem verme ve onlardan haz alma ile karakterizedir (Sato ve McCann, 2007). Sosyotropi düzeyi yüksek olan birey, diğer kişiler tarafından sevilme ve kabul görme yönünde güçlü bir istek duyar. Diğer kişiler tarafından sevilme, saygı duyulmak ve onaylanmak olumlu benlik imajlarını korumak için gereklidir. Ayrıca reddedilmekten olabildiğince kaçınan bu kişiler bağlarını güvence altına almak amacıyla ilişki içinde oldukları kişilerin memnuniyetine yönelik tutum ve davranışlarda bulunurlar (Clark ve Beck, 1991). İlişkileri sürdürme konusunda yüksek düzeyde motive olan sosyotropik bireyler, onay ve destek için sosyal geri bildirim gereksinim duyarlar. Sosyotropi düzeyi yüksek olan kişiler, diğerleri tarafından yok sayılmaya veya terk edilmeye karşı oldukça duyarlıdırlar (Bieling vd., 2000).

Beck (1983) inançları, davranışsal eğilimleri ve tutumları içeren sosyotropiyi (yani sosyal bağımlılığı) “diğerleriyle olumlu değiş tokuşa (interchange) yapılan yatırım” olarak tanımlamaktadır. Beck’e göre bu kişilik tarzına sahip kişiler, doyum sağlamak için diğerlerinin geribildirimine yoğun ihtiyaç duymaktadırlar. Sosyotropi kabul edilme, anlaşılma, desteklenme, takdir görme, saygınlık ve statü sahibi olma gibi beklentilerle ilişkilidir (Sato vd., 2004). Bu kişilerin benlik saygısı, diğerlerinden aldıkları desteğe oldukça bağımlıdır. Sosyotropi alanyazında bağımlılık, duygusal yakınlık ihtiyacı, kendini eleştirme, sosyal kaygı ve onaylanmama korkusu, kişilerarası alana aşırı duyarlılık, eleştirilme ve reddedilmekten korkma ile ilişkili bulunmuştur (Beck, 1983). Buna göre yüksek sosyotropiye sahip kişiler, olumlu benlik imgelerini sürdürülebilmek için diğerleri tarafından onaylanmaya, saygı duyulmaya ve sevilmeye yoğun ihtiyaç duymaktadırlar (Hammen vd., 1989).

K. Otonomi

Beck (1983) tarafından otonomi olarak adlandırılan özerklik, kişinin ilgilerini, kapasitesini ve stratejilerini geliştirerek kendine yaptığı yatırımı yansıtan özel çaba ve amaçları temsil etmektedir. Bu noktada diğer insanlar kişi için birincil öneme sahip olmasalar da bireysel hedeflere ulaşma noktasında görev alabilirler (Sato ve McCann,

1998). Otonomi bireyin kendini, hedeflerini ve değerlerini tanımlaması ve sosyal ilişkiler üzerindeki kontrolü ile ilişkilidir. Bunun yanı sıra bireyin kendine güvenmesi, çevresel tehlike ve tehditlere yönelik savunma ve hakimiyet otonominin diğer özelliklerini oluşturmaktadır (Overholser vd., 1989).

Otonomi düzeyi yüksek olan kişiler kendi ihtiyaçlarını karşılamaya ve haklarını savunmaya önem gösterirler. Başarı, kontrol duygusu, bağlılık ve seçim özgürlüğü otonomi ile ilintili niteliklerdir (Akgün, 2017). Otonomi düzeyi yüksek bireyler için başarısızlık ihtimali endişe vericidir. Bu bireyler çevre üzerindeki etkilerini en üst seviyeye çıkarmak için hareket ederler. Yüksek düzeyde başarı ve öz kontrolün, bağımsızlıkları için çok önemli olduğunu düşünürler. Bu kişilerin özdeğeri başarıya, üretkenliğe ve kontrole dayanır (Tokmak vd., 2013). Başarı ve kontrol gibi kişisel standartları sağlayamadıklarında haddinden fazla suçluluk ve öz eleştiri deneyimleyebilirler (Bieling vd., 2000). Ek olarak bu kişiler diğer insanlardan bağımsız olmak için çaba gösterir, yalnız yürütülen faaliyetleri tercih ederler. Bununla birlikte diğer insanların ihtiyaçlarına duyarsız kalabilirler. Kendi faaliyetlerini yönlendirmek ve anlamlı hedeflere ulaşmak, otonomi düzeyi yüksek bireyler için memnuniyet vericidir. Bu bireyler duygusal olarak uzak ilişkiler kurmayı tercih eder ve yüzeysel ilişkileri daha tatmin edici bulur (Robins, 1985).

“Bağımsızlığı ve kişisel hakları sürdürmek için yapılan yatırım” olarak tanımlanan otonomi, kişinin seçimde bulunabilmesi ve kontrol odağı olabilmesine imkân sağlayan psikolojik bir ihtiyaç olarak nitelendirilmektedir (Robins vd., 1989). Otonomik kişiler seçme, hareket ve ifade özgürlüğü gibi ihtiyaçları temel almaktadır. Bu çerçevede ileriye dönük kontrolü arttırmak amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlar ise bu kişiler için beklendik davranışlardır (Ryan ve Deci, 2006). Otonomik kişiler, sosyotropik kişilerden farklı olarak kendi gereksinim ve haklarını ön plana almaktadırlar. Ayrıca yakın ve romantik ilişkilerden “özgürlüğü kaybetme” korkusuyla kaçınmaktadırlar (Moore ve Blackburn, 1994).

Bireylerin bağımsız olma duygusu ve bireysel başarıya verdikleri önem ile ilgili yapılan bir çalışmada, değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu bulunmuştur. Bu durum bireylerde yalnızlık ve nüfus edici davranışlar şeklinde görülmektedir. Belirlenen amaçlara ulaşamayan bireylerin suçluluk ve değersizlik

duyguları yaşadıkları ve depresif belirtiler gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Sato ve McCann, 1997).

L. Sosyotropik VE Otonomik Kişilik Özellikleri

Beck'in (1967) bilişsel yaklaşımı ve Nolen- Hoeksema'nın (1991) ruminasyon kavramı, kişiliğin depresyon üzerindeki etkisine değinmektedir (Nolen-Hoeksema, 1991; Beck, 1967). Özellikle düşük benlik saygısı, sosyal becerilerde başarısızlık, kişilerarası bağımlılığın artması, aşırı düşünceli olma, mükemmeliyetçilik, karamsarlık, içe dönüklük ve nevrotik kişilik özellikleri gibi örüntüler depresyon sürecinde sıklıkla görülmektedir (Ünüvar vd., 2018). Chodoff (1972)'a göre obsesif özelliği olan bireyler, benlik saygılarını sürdürmek ve narsistik ihtiyaçlarını karşılamak için başkalarına bağımlıdırlar. Bu kişilerin gereksinimleri karşılanmazsa depresyon gelişme riski yüksektir (Chodoff, 1972). Benzer şekilde Hirschfeld ve Klerman (1979) depresif kişiliğe sahip bireylerin daha bağımlı, kaçınan ve içe dönük olduğunu bildirmişlerdir.

Blatt (1974) sosyotropi/otonomi kavramlarının ortaya çıkış tarihçesini araştırırken bağımlı ve özeleştirel kişilikleri tanımlamıştır. Bağımlılık, kişilerarası ilişkilerde terk edilme veya reddedilme durumlarında ortaya çıkarken otonomi otokontrolü, bireyselliği ve başarıyı kaybetme durumuyla ortaya çıkmaktadır (Robins vd., 1989).

Alanda yapılan çalışmalardan etkilenen Beck (1983), yatkınlık- stres modeline dayanarak depresyonla ilişkili sosyotropi ve özerklik olmak üzere iki tip kişilik özelliği tanımlamıştır. Ona göre bu kişilik faktörleri çocuklukta gelişir ve yaşam boyu devam eder (Clark ve Beck 1991). Sosyotropi düzeyi yüksek bireyler çoğunlukla başkaları tarafından reddedilme kaygısı yaşarlar. Bu nedenle inatçı insanlar değildirler. Kişilerarası ilişkiyi güçlendirmek ve garanti altına almak başkalarını tatmin etmeye yönelik davranışlar sergilerler (Sato vd., 2004). Sosyotropik bireyler, diğer insanlar tarafından ilgi görmeyi, fark edilmeyi ve onaylanmayı beklerler (Fairbrother ve Moretti, 1998). Bununla birlikte talepkar davranışlara sahiptirler. Yaşam doyumunu ve olumlu benlik imajı başkalarına bağlıdır (Gorski ve Young, 2002). Otonom bireyler başarı odaklıdır. Başarılı ve mükemmel olmak için sürekli plan yaparlar (Çetin, 2008).

Başarısız olma ihtimalleri bu bireyleri çok kaygılandırır. Sosyal ilişkilerinde mesafeli ve içine kapanık davranışlar sergileyebilirler. Bununla birlikte soğuk, bağımsız ve umursamaz görünürler (Robins vd. 1989).

Beck'in (1983) gözlemine göre sosyotropik depresif bireyler, otonom depresiflere göre ilişkiyle ilgili olarak terapistin önerilerini veya yönergelerini daha kolay benimserler. Sosyotropikler, bireysel ve bağımsız çalışmalardan ziyade grup çalışmalarına daha yatkındırlar (Blatt, 1974). Otonom bireyler ise kişisel çıkarlarına yönelik bir tehdit yaşadıklarında depresyon yaşama olasılıkları daha yüksektir. Örneğin, önemli bir kişinin kaybı sosyotropik bireylerde depresyona yol açarken kişisel görevleri yerine getirmemek otonom bireylerde depresyona yol açabilir (Barutçu ve Öktem, 2003).

M. Sosyotropi-Otonomi ve Psikopatoloji

Bireyleri çeşitli işlevsiz tutum ve davranışlara yöneltebilen bu iki kişilik boyutu, depresyonun ortaya çıkışını kolaylaştırabileceği gibi depresif belirtilerin sürmesine de sebep olabilir (Sato ve Gonzalez, 2009). Bu iki boyutun farklı öğeleri kişilik özelliklerine, davranışsal yönelimlere ve tutumlara evrilebilir. Birey özellikle önemseydiği hedeflerinin herhangi birine yönelik tehlike ve tehditlere artan bir duyarlılıkla yanıt verebilir. Örneğin, özgürlüğüne fazla değer veren birey diğer insanlarla birlikte hapsedilmiş hissedebilir (Bieling vd., 2000). Benzer şekilde başkalarından onay ve destek alma gereksinimine sahip bir kişi bu koşulların geçerli olmadığı olay ve durumlara karşı daha fazla duyarlı olacaktır (Romanowska, 2003). Beck (1983)'e göre depresif semptomları tetikleyen de bireyin bu duyarlılıkları ile olumsuz yaşam olayları arasındaki etkileşimdir. Otonom bir birey bağımsızlığını, hedeflerine yönelik tutum ve davranışlarını tehdit eden bir olay yaşadığında depresyona karşı savunmasızlaşırken; sosyotropik bir birey sosyal kaynaklarını kesintiye uğratan ilişki kaybı ve reddedilme gibi stresörler dolayısıyla depresif semptomlar geliştirebilir (Sato ve McCann, 2000). Bununla birlikte sosyotropik ve özerk bireylerin klinik tabloları da farklılaşmaktadır. Bu kişiler farklı depresif semptomlar gösterebilmekte ve farklı terapötik müdahalelere yanıt vermektedirler (Beck, 1983). Örneğin bir çalışmada, özerk bireylerin bireysel terapiye daha olumlu yanıt verdiği ancak sosyotropik bireylerin grup terapisinde daha fazla verimlilik

gösterdikleri bulunmuştur (Zettle ve Herring, 1995). Yapılan diğer çalışmalar bu iki boyutun depresyonun yanı sıra anksiyete ile de ilişkili olabileceğini göstermiştir. Bunun yanı sıra yüksek düzeyde sosyotropinin yeme bozukluklarıyla ilişkili olduğu da bildirilmiştir. Araştırmacılar bu iki kişilik boyutuyla ilişkili bazı bilişsel ve davranışsal öğelerin, birtakım kişilik bozuklukları ile bağlantılı olabileceği öne sürmüşlerdir (Krause vd., 2000). Morse ve arkadaşları (2002) tarafından yürütülen bir çalışmada histriyonik ve bağımlı kişilik bozukluklarının sosyotropi; şizotipal, paranoid, şizoid ve pasif-agresif kişilik bozukluklarının otonomi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kaçınan, narsisistik ve borderline kişilik bozuklukları ise hem sosyotropi hem de otonomi boyutları ile ilişkilidir. Araştırmacılar kişilik bozukluklarını anlama ve tedavi etmede bu iki boyutun önemli olabileceğini vurgulamıştır (Morse vd., 2002).

III. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında temel problem cümlesi veya araştırma sorusu doğrultusunda araştırmada kullanılan model, incelenen örneklem, veri toplama yöntemi ve modeli test edecek istatistiksel analizlerin bilgisi sunulacaktır.

A. Araştırmanın Modeli

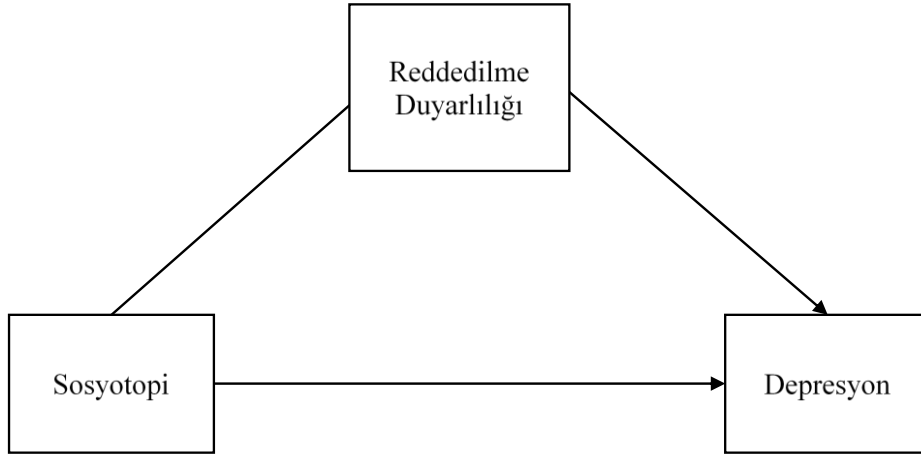
Bu araştırma nicel araştırma yönteminde tarama modelinde hazırlanmıştır. Tarama modelli araştırmalar var olan durumu tasvir eden araştırmalardır (Karasar, 2011). Tarama modelinin yanı sıra bu araştırma kapsamında ilişkisel tarama modelinden de yararlanılmıştır. İlişkisel tarama modeli ikiden fazla değişkenin birbirleri açısından nasıl bir değişme sahip olduklarını belirlemeyi amaçlamaktadır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmalarda genellikle iki türlü çözümlene yapılmaktadır. Bahsedilen iki tür çözümlene korelasyonel ve yordayıcı türlerdir. Korelasyonel çözümlene değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini değerlendirirken, yordayıcı çözümlene iki veya daha fazla değişkenin neden sonuç ilişkisi bakımından aldığı değeri belirlemeye çalışmaktadır (Karasar, 2011).

Bu araştırma genç yetişkinlerde sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon düzeyleri arasında ilişki olup olmadığının ve bu ilişkiye reddedilme duyarlılığının aracılık yapıp yapmadığının değerlendirilmesini sunacaktır.

B. Araştırmanın Aracılık Modeli

Araştırmanın amacı kısmında araştırmacı tarafından oluşturulan aracılık hipotezleri aşağıda modelleri ile birlikte verilmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında bu modellerin sonuçlarına yer verilecektir. Modellerin gösterilmesi aracılık rolünün anlaşılması için önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

H3. Sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı rolü bulunmaktadır.



Şekil 3 Hipotez 3'ün Aracılık Rolü Modeli

C. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18-26 yaş grubu beliren yetişkinler oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise, kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan 378 kişiden oluşmaktadır. Keser’ e (2018) göre 18 – 26 yaş grubu beliren yetişkinlik olarak sayılmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın örneklemini 18 – 26 yaş grubundaki İstanbul’da eğitim alan devlet ve vakıf üniversitesi öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini, 2023 yılında İstanbul ilindeki devlet üniversitesi olarak Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi; vakıf üniversitesi olarak da Üsküdar Üniversitesi, Aydın Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi’nde eğitim gören 18-26 yaş arası üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Evrenden alınacak örneklem büyüklüğünün tespit edilmesinde, sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğünün tahmin edilmesi için önerilen formüllerden yararlanılarak (Büyüköztürk vd., 2014) örneklem büyüklüğü 384 kişi olarak tespit edilmiştir. Veri toplama araçlarının hatalı ve eksik doldurulma olasılıkları dikkate alınarak uygulamalar 434 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilere ulaşmak için random küme örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Hatalı ve eksik doldurulan veriler ayıklandıktan sonra, beliren yetişkinlik yaş grubuna uymayan 26 yaş üzeri veriler de çalışmadan çıkartılmıştır. Geriye kalan 378 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

D. Veriler ve Toplanması

Veriler 2023 eğitim ve öğretim yılında toplanmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasından önce İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Kuruldan çalışma izni (02.03.2023 tarihli ve 2023/02 sayılı karar) alınmıştır. Ardından veri toplama araçlarını uygulamak amacıyla araştırmanın örnekleminin ikamet adreslerine veya toplu olarak bulunduğu kamusal alanlara ulaşılmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması için uygun ortam gözetilmiş ve sorumlu araştırmacının kontrolünde uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcıların hem sözlü hem de yazılı olarak bilgilendirilmiş onamına başvurulmuştur. Katılımcılara Kişisel Bilgi Formu ve diğer üç ölçek (Beck Depresyon Envanteri, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği) bir arada verilmiştir. Yaklaşık olarak 15-30 dakika içinde uygulama tamamlanmıştır. Uygulama sırasında öğrenciler tarafından yöneltilen her soru cevaplanmıştır.

E. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Beck Depresyon Envanteri, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Bahsedilen bu ölçeklerin aşağıda psikometrik özelliklerine yer verilmiştir.

F. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında kullanılan kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini elde etmek amacı ile hazırlanmıştır. Bu kapsamda cinsiyet, yaş ve ikamet yeri gibi sorular formda yer almaktadır.

G. Beck Depresyon Envanteri

Aaron Beck tarafından (1961) geliştirilen Beck Depresyon Envanteri, en çok kullanılan ölçme araçları arasındadır. Beck Depresyon Envanteri, klinik bir ölçme aracı olarak değil depresyon tanısı koymaktan çok, depresyon belirtilerinin kişilerdeki yoğunluğunu anlamaya yönelik bir değerlendirme aracıdır. Depresyonda görülmesi beklenen somatik, duygusal ve bilişsel semptomlar bu ölçek sayesinde

değerlendirilebilmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Hisli (1989) tarafından gerçekleştirilmiştir. Uyarlama çalışması üniversite öğrencilerinin katılımcı olarak kabul edildiği bir araştırmada gerçekleştirilmiştir. 21 maddeden oluşan ölçek depresyona davranışlarını tanımlamaya yönelik şekilde hazırlanmıştır. 0, 1, 2, 3 şeklinde puanlanan ifadeler; "0" numaralı seçenek depresif belirtilerin olmadığını; 1, 2 ve 3 numaralı seçenekler ise depresif belirtinin şiddetini belirtmektedir. Katılımcıların son bir haftasını kapsayacak şekilde ifadeleri seçtiği bu ölçme aracında, maddelerin toplam puanı kullanılarak hesaplama yapılmaktadır. Şiddet olarak 0 - 9 minimal, 10 - 16 hafif, 17 - 29 orta, 30 - 63 şiddetli depresyon olduğunu göstermektedir.

H. Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği

Aaron Beck ve diğerleri (1983) tarafından Sosyotropi-Otonomi Ölçeği ilk defa geliştirilmiştir. Bağımlı ve özerk olma kişilik özelliklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçeğin iki alt boyutu bulunmaktadır. Bu iki boyut ayrı ayrı toplam puan şeklinde hesaplanmaktadır. Altmış maddeden oluşan ölçek 5'li likert şekilde hazırlanmıştır. (0) "hiç tanımlamıyor" ile (4) "çok iyi tanımlıyor" arasında derecelendirilmektedir. Ölçeğin iki boyutundan biri olan Sosyotropi puanı için 1, 4, 5, 7, 8, 11, 15, 17, 18, 19, 24, 26, 27, 29, 31, 33, 34, 35, 38, 40, 44, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 56, 58 ve 59. maddelerden, otonomi 34 puanı için 2, 3, 6,9, 10, 12, 13, 14, 16, 20, 21, 22, 23, 25, 28, 30, 32, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 45, 48, 51, 54, 55, 57 ve 60. maddelerden yararlanılmaktadır. İki boyut ayrı ayrı 30 maddeden oluşmakta ve ayrı olarak toplam en fazla 120 alınabilir. Ölçek sonucunda toplanan puanın yüksekliği hedef kişilik özelliğinin daha yoğun olduğu varsayımını göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması, Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından yapılmıştır. Orijinal formun güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alfa sosyotropi alt ölçeği için .89 - .94 arasında; otonomi için ise .83 - .95 olarak hesaplanmıştır (Şahin, Ulusoy ve Şahin, 1993). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması, Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında hasta grubu verileri üzerinden elde edilmiş Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı Sosyotropi alt ölçeği için .70, Otonomi alt ölçeği için ise .81 bulunmuştur.

I. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

Downey ve Feldman (1996) tarafından bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeylerini belirlemek için geliştirilmiş on sekiz maddeden oluşan bir ölçektir. Varsayıma dayalı on sekiz madde olası reddedilme durumlarına ilişkin olarak genç yetişkinlerin kişilerarası yaşantılarını temsil eden durumlardan seçilmiştir. Reddedilme duyarlılığı ölçeği, bireylerin her bir durumun sonucuna ilişkin endişe ya da kaygılarının derecelerini göstermelerini gerektiren likert tipi bir ölçektir; (1) hiç endişelenmedim, (6) çok endişelendim. 18 maddenin 17'sinin faktör yükü .40'tan büyüktür ve bütün maddelerin faktör yükü .30'dan büyüktür. Reddedilme duyarlılığı ölçeği yüksek iç tutarlılık katsayısı göstermektedir ($\alpha=.83$). Öte yandan reddedilme duyarlılığı ölçeği yüksek test-tekrar test güvenilirliği göstermektedir, ilk uygulamadan 3 hafta sonrası için kısa süreli test-tekrar test güvenilirlik çalışmasında zaman 1 ve zaman 2 arasındaki korelasyon puanları .83 ($p<.001$) ve ilk uygulamadan 4 ay sonrası için korelasyon .78 ($p<.001$) bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Erözkan (2004) tarafından yapılmış, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının .83 olduğu görülmüştür.

İ. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada kişisel bilgi formu ve ölçeklerden elde edilen veriler IBM SPSS v23 paket programına girilmiştir. Kodlanan verilerin çözümümlenmesi amacı ile ters kodlamalar yapılmış ve alt ölçeklerine göre ayrılmıştır. Analizlere geçilmeden önce belirlenen hipotezleri test etmek için seçilen analizlerin varsayımları test edilmiştir. İlk olarak normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov testi, basıklık ve çarpıklık değerleri ile sınıanmıştır. Verilerin dağılımlarına göre parametrik ve nonparametrik testlerden seçim yapılmıştır. Ayrıca verilerin dağılımındaki uç değerler tespit edilmiş ve z puanlarına çevrilmiştir. ± 3.29 z standart puanının dışında olan değerler veriler içerisinde ayıklanmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Katılımcıların ölçek puanlarının cinsiyet gibi ikili gruplar açısından analizi bağımsız örneklem t-testi ile, yaş gibi üçlü gruplarda ise tek yönlü varyans analizi ile sınıanmıştır. Ölçek puanlarının toplamı açısından gerçekleştirilen ilişki analizi ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu tekniği ile test edilmiştir. Depresyon ve

reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkide varsayılan sosyotropik kişilik özelliğinin yordama gücünü regresyon analizi yöntemi ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

IV. BULGULAR

Çalışma kapsamında 378 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılardan 33'ü psikopatolojik bir tanıya sahip olduğu için çalışmaya dahil edilmemiştir. Katılımcıların yaşları 18-26 aralığında değişmekte, ortalaması $\bar{x}=21.74$ ve standart sapması $ss=2.50$ 'dir. 345 katılımcıya ilişkin demografik verilerin dağılımı ise Çizelge 1'de yer almaktadır.

Çizelge 1: Katılımcıların Demografik Değişkenler Açısından Dağılımları Çizelge

Demografik Değişkenler	N	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	244	70.7
Erkek	101	29.3
<i>İkamet Yeri</i>		
Yurt ve/veya Arkadaş ile	53	15.4
Aile Yanında	251	72.8
Tek Başına	41	11.9

Çizelge 1'de gösterildiği gibi araştırmaya dahil katılımcıların 244 (%70.79) kadın, 101 (%29.3) ise erkektir. Kişisel bilgi formunda ikamet adresi ile ilgili sorulara verilen cevaplar incelendiğinde, yurt ve/veya arkadaş ile ikamet edenler 53 (%15.4), aile yanında ikamet edenler 251 (%72.8) ve tek başına ikamet edenlerin sayısı ise 41 (%11.9) olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada kullanılan ölçeklerin betimleyici istatistikleri incelendiğinde, katılımcıların Sosyotropi Ölçeği'nin toplam puan ortalamasının $\bar{x}=63.90$ ve $ss=18.87$ olduğu, Otonomi Ölçeği'nin toplam puan ortalamasının $\bar{x}=84.67$ ve $ss=16.26$ olduğu, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'nin toplam puan ortalamasının $\bar{x}=53.28$ ve $ss=16.01$ olduğu ve Beck Depresyon Envanteri'nin toplam puan ortalamasının $\bar{x}=18.56$ ve $ss=11.54$ olduğu görülmüştür.

Araştırma hipotezlerini test etmek için hangi analizlerin kullanılacağına karar vermek için, öncelikle verilerin normal dağılım varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı test edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından önerilen ± 1.5 aralığında olduğu görülmüştür. Değişkenlere ilişkin Z skorlar incelendiğinde de yine benzer şekilde ± 3.29 aralığı dışında bir veriye rastlanmamıştır. Uç değerler boxplot yöntemi ile incelenmiş ve herhangi bir uç değer olmadığı görülmüştür. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda bu çalışmada toplanan verilerin normal dağıldığı sonucuna varılmıştır.

Ölçeklerin güvenilirlik analizleri için ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı incelenmiştir. Analiz sonucunda Sosyotropi Ölçeğinin Cronbach α değeri .898, Otonomi Ölçeğinin Cronbach α değeri .892, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinin Cronbach α değeri .860 ve Beck Depresyon Envanterinin Cronbach α değeri .907 olarak bulunmuştur. Bu değerler ile ölçeklerin bu çalışmada da güvenilirlik olduğu sonucuna varılmıştır. Tüm bu analizlere ilişkin bulgular Çizelge 2'de yer almaktadır.

Çizelge 2: Ölçeklere İlişkin Betimleyici Analizler

Ölçekler	N	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Çarp.	Bas.	Cronbach's Alpha
Sosyotropi Ölçeği	345	63.90	18.87	16	112	-.071	-.124	.898
Otonomi Ölçeği	345	84.67	16.26	33	119	-.617	.340	.892
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	345	53.28	16.01	18	95	.000	-.707	.860
Beck Depresyon Envanteri	345	18.56	11.54	0	55	.491	-.281	.907

Normallik varsayımları parametrik analizlerin yapılabileceğini gösterdiğinden, araştırmanın değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik hipotezlerini test etmek amacıyla Pearson Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 3: Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Korelasyon Çizelge

Değişkenler	N	\bar{X}	ss	1	2	3
Depresyon	345	18.56	11.54	–		
Reddedilme Duyarlılığı	345	53.28	16.01	.302**	–	
Sosyotropi	345	63.90	18.87	.389**	.428**	–
Otonomi	345	84.67	16.26	.113*	.009	.100

Çizelge 3'te görüldüğü gibi, depresyon ile reddedilme duyarlılığı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=.302$, $p<.01$. Depresyon ile Sosyotropi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=.389$, $p<.01$. Depresyon ile Otonomi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=.113$, $p<.05$.

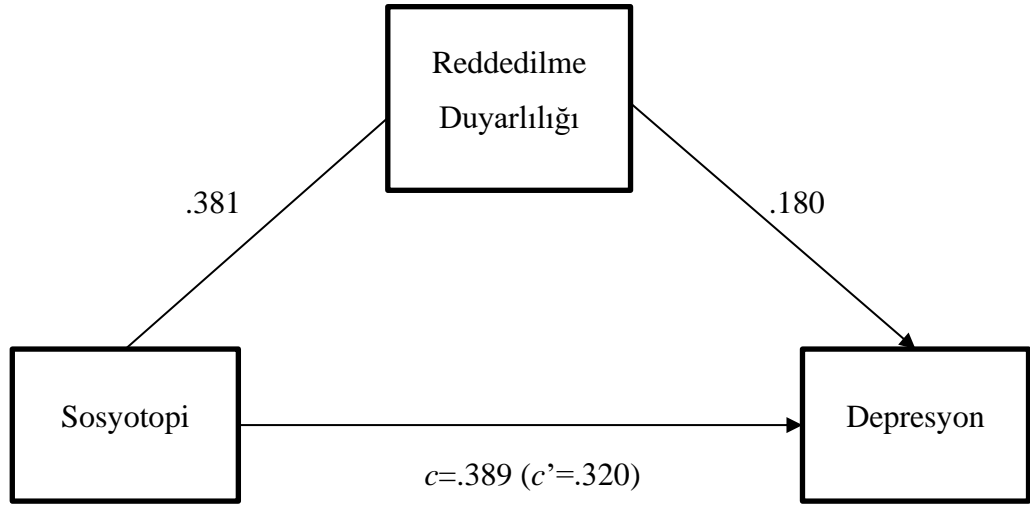
Reddedilme Duyarlılığı ile Sosyotropi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=.428$, $p<.01$.

H3'ü sınamak amacıyla, Sosyotropik kişilik özelliği ve depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı aracılık testine tabi tutulmuştur.

Sosyotropik kişilik özellikleri ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığın aracılık rolünün incelenmesinde SPSS PROCESS paket programı kullanılmıştır (Hayes, 2013). Bu amaçla Hayes'in önerdiği taslaklar içinde bulunan 4. Model kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre sosyotropik kişilik özellikleri ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme aracı rolü anlamlı bulunmuştur ($F(2, 342)=32.234$; $p<.01$).

Çizelge 4: Sosyotropinin Depresyon Üzerindeki Yordayıcılığında, Reddedilme Duyarlılığının Aracılık Rolüne İlişkin Çizelge

Bağımlı Değ.	Bağımsız Değ.	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Reddedilme Duy.	Sosyotropi	.381	7.639	.000	58.348	.000	.145
Depresyon	Sosyotropi	.389	7.816	.000	61.094	.000	.151
Depresyon	Sosyotropi	.320	6.043	.000			
Depresyon	Reddedilme Duy.	.180	3.391	.001	32.234	.000	.179



Şekil 4 Hipotez 3'ün Aracılık Rolü Modeli

Yapılan analizde, Sosyotropinin reddedilme duyarlılığını ($\beta = .381$, $SE = .042$, $t = 7.639$, $p < .001$, % 95 CI [.240, .407]) ve depresyonu anlamlı biçimde yordadığı ($\beta = .389$, $SE = .030$, $t = 7.816$, $p < .001$, % 95 CI [.178, .296]) görülmüştür. Ayrıca reddedilme duyarlılığının da depresyonu anlamlı düzeyde yordadığı ($\beta = .180$, $SE = .038$, $t = 3.392$, $p < .01$, % 95 CI [.054, .204]) bulunmuştur. Ancak reddedilme duyarlılığın etkisi kontrol edildiğinde, sosyotropinin depresyonu yordayıcılığının azaldığı görülmüştür ($\beta = .320$, $SE = .032$, $t = 6.043$, $p < .001$, % 95 CI [.132, .260]). Bu sonuçlara göre üçüncü hipotez olarak geliştirilmiş olan sosyotropi ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığın aracı rolünün anlamlı olduğu ifade edilebilmektedir ($\beta = .069$, $SE = .024$, % 95 CI [.027, .119]).

İkamet yerleri ve cinsiyete bağlı araştırma kapsamında değerlendirilen hiçbir bağımlı değişken açısından anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır ($p > .05$).

Otonomi ve sosyotropinin iki bağımsız özellik olmaktan ziyade, her bir bireyin otonomi ve sosyotropi özelliklerini düşük ya da yüksek düzeyde taşıdığı düşünülerek, kümeleme analizi gerçekleştirilmiştir. Kümeleme analizinin genel amacı, gruplanmamış verileri benzerliklerine göre sınıflandırmak (gruplamak) ve araştırmacıya uygun işe yarar özetleyici bilgiler elde etmede yardımcı olmaktadır (Tatlıdil, 1996). Hiyerarşik olmayan kümeleme tekniklerinden K-Ortalamalar yöntemi

kullanılarak katılımcılar 4 kümeye ayrılmıştır (Düşük Sosyotropi-Düşük Otonomi; Düşük Sosyotropi-Yüksek Otonomi; Yüksek Sosyotropi-Düşük Otonomi; Yüksek Sosyotropi-Yüksek Otonomi). Kümelere ilişkin grup değerleri Çizelge 5'te görülmektedir.

Çizelge 5: Kümelere ilişkin otonomi ve sosyotropi değerleri

	Küme 1	Küme 2	Küme 3	Küme 4
	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek
	Sosyotropi	Sosyotropi-	Sosyotropi-	Sosyotropi-
	Düşük	Yüksek	Yüksek	Düşük
	Otonomi	Otonomi	Otonomi	Otonomi
Sosyotropi	26.00	112.00	16.00	108.00
Otonomi	33.00	115.00	99.00	64.00

Oluşturulan grupların reddedilme duyarlılığı ve depresyon düzeyleri bakımından farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, bireylerin depresyon düzeylerinin ayrıştıkları gruplara göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür, $F_{(3, 341)} = 12.612$, $p < .001$. Hangi grupların anlamlı biçimde farklılaştığını incelemek için yapılan post hoc ikili karşılaştırmalar sonucunda, Düşük Otonomi-Düşük Sosyotropi özellikleri gösteren katılımcıların depresyon ortalamalarının ($\bar{X}=12.69$, $SS=10.72$), Yüksek Sosyotropi-Yüksek Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ($\bar{X}=23.13$, $SS=10.78$) ve Yüksek Sosyotropi-Düşük Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların depresyon ortalamalarından ($\bar{X}=20.73$, $SS=11.64$) anlamlı şekilde daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca Yüksek Sosyotropi-Yüksek Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların depresyon ortalamalarının ($\bar{X}=23.13$, $SS=10.78$), Düşük Sosyotropi-Yüksek Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ortalamalarından ($\bar{X}=15.73$, $SS=10.51$) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür

Çizelge 6: Kümelere göre depresyon ortalamaları

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	SS	F	p	Grup Fark
Depresyon	(1) Düşük Sosyotropi Düşük Otonomi	48	12.69	10.72	12.612	.000	1-2 2-3 1-4
	(2) Yüksek Sosyotropi- Yüksek Otonomi	72	23.13	10.78			
	(3) Düşük Sosyotropi- Yüksek Otonomi	107	15.73	10.51			
	(4) Yüksek Sosyotropi- Düşük Otonomi	118	20.74	11.64			

Kümelere göre katılımcıların reddedilme duyarlılıklarının da farklılaşp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, bireylerin reddedilme duyarlılıklarının ayrıştıkları gruplara göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür, $F_{(3, 341)} = 11.587$, $p < .001$. Hangi grupların anlamlı biçimde farklılaştığını incelemek için yapılan post hoc ikili karşılaştırmalar sonucunda, Düşük Sosyotropi-Düşük Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların reddedilme duyarlılığı ortalamalarının ($\bar{X}=46.96$, $SS=13.07$), Yüksek Sosyotropi-Yüksek Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ($\bar{X}=57.18$, $SS=15.50$) ve Yüksek Sosyotropi-Düşük Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların reddedilme duyarlılığı ortalamalarından ($\bar{X}=57.94$, $SS=14.41$) anlamlı şekilde daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca Yüksek Sosyotropi-Yüksek Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların reddedilme duyarlılığı ortalamalarının ($\bar{X}=57.18$, $SS=15.50$), Düşük Sosyotropi-Yüksek Otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ortalamalarından ($\bar{X}=48.36$, $SS=17.01$) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür.

Çizelge 7: Kümelere göre reddedilme duyarlılığı ortalamaları

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	SS	F	p	Grup Fark
Reddedilme Duyarlılığı	(1) Düşük Sosyotropi Düşük Otonomi	48	46.96	13.07	11.587	.000	
	(2) Yüksek Sosyotropi- Yüksek Otonomi	72	57.18	15.50			1-2
	(3) Düşük Sosyotropi- Yüksek Otonomi	107	48.36	17.02			2-3
	(4) Yüksek Sosyotropi- Düşük Otonomi	118	57.94	14.41			1-4

V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

A. Sonuç

Çizelge 8: Hipotez Sonuçları Çizelgesi

H1	Reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H2	Reddedilme duyarlılığı ile sosyotropi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H3	Sosyotropik Kişilik Özelliği ve depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı rolü bulunmaktadır.	KABUL

Bu çalışma, genç yetişkinlerde sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını ve bu ilişkiye reddedilme duyarlılığının aracılık yapıp yapmadığını incelemektedir. Bulgular, sosyotropik özelliği ile depresyon arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu ve reddedilme duyarlılığının bu ilişkide aracı bir rol oynadığını göstermektedir.

B. Reddedilme Duyarlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma

Bu çalışmada reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki ilişki incelenmiş ve reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Literatürde bu ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcuttur (Downey ve Feldman, 1996; Ayduk vd., 2001; Sowislo vd., 2014). İlk olarak; Downey ve Feldman (1996) ve Joiner ve diğerlerinin (1992) çalışmalarında, reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki pozitif ilişki bildirilmiştir. Ayduk ve diğerleri (2001) ise genç yetişkinleri inceleyen çalışmasında, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip genç yetişkinlerin depresyon semptomları açısından daha yüksek risk altında olduğunu göstermiştir. Özellikle, bu

çalışma, genç yetişkinlik döneminin, reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki ilişkinin zirveye ulaştığı bir dönem olabileceğini öne sürmektedir. Sowislo, Orth ve Meier (2014) meta-analiz çalışmasında, reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki ilişkinin genel olarak pozitif ve anlamlı olduğunu bildirmiştir. Meta-analiz sonuçları, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin depresyon semptomlarına sahip olma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yukarıda bahsedilen çalışmaların sonuçları, bu çalışmada bulduğumuz “reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki pozitif ilişki varlığı” sonucunu desteklemektedir. Reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin depresyon gelişimi açısından risk grubu olduğu görülmektedir.

Bunlara ek olarak, reddedilme duyarlılığının düşük özsaygı, olumsuz sosyal deneyimler, nörolojik aktiviteler ve genç yetişkinlik gibi çeşitli faktörlerle etkileşime girerek depresyonun oluşumunda rol oynayabileceğini bildiren çalışmalar mevcuttur (Berenson vd., 2009; Martin ve Johnson, 2017; Zimmer-Gembeck vd., 2021).

Berenson ve diğerleri (2009), reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki ilişkiyi nörolojik ve psikolojik açıdan incelemiş ve reddedilme duyarlılığının beyin aktivitesi ve depresyon semptomları arasındaki ilişkiyi anlamada önemli bir rol oynayabileceğini öne sürmüştür. Çalışmanın sonuçları, yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin beyin aktivitesindeki belirli değişikliklerle depresyon semptomları arasında bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, reddedilme duyarlılığının sadece psikolojik bir olgu olmadığını, aynı zamanda nörolojik düzeyde de etkiler yaratabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Smith ve Alloy (2009) reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki ilişkinin zaman içinde nasıl değişebileceğini inceleyen bir izlem çalışması yapmışlardır. Bu çalışma, bu ilişkinin genç yetişkinlik döneminde daha da güçlendiğini ve genç yetişkinlik döneminin, reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki ilişkinin daha da güçlendiği bir dönem olduğunu göstermektedir. Pietzak ve diğerlerinin (2005) çalışması, bu ilişkinin yaşamın farklı dönemlerinde farklılık gösterebileceğini ve genç yetişkinlik döneminin bu ilişki açısından önemli bir dönem olduğunu vurgulamaktadır.

Reddedilme duyarlılığı ile depresyon riski arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin altında yatan mekanizmaları açıklayan çalışmalar kısıtlıdır. Reddedilme duyarlılığının

bireylerde olumsuz duygu durumları ve düşük özsaygı gibi psikolojik stres faktörleri ile ilişkili olması (Ayduk vd., 2001), depresyonla olan ilişkisini açıklamak için katkı sunabilir. İlgili stres faktörleri, depresyon riskini artırabilir ve bu nedenle reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasındaki ilişkiyi daha iyi anlayabilmek için bu psikolojik süreçleri araştıran çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, bu ilişkinin sosyal faktörlerle nasıl ilişkilenebileceği üzerine de düşünmek önemlidir. Örneğin, sosyal destek ağlarının gücü ve kalitesi, reddedilme duyarlılığının depresyon riski üzerindeki etkisini hafifletebilir (Joiner vd., 1992). Bu nedenle, sosyal faktörlerin bu ilişkideki rolünü daha iyi anlamak için gelecekteki izlem çalışmalarına ihtiyaç vardır. Bu bilgiler, klinik uygulamalarda ve terapötik müdahalelerde depresyonun önlenmesi ve tedavisi için daha etkili stratejiler geliştirilmesine yardımcı olabilir.

C. Reddedilme Duyarlılığı ile Sosyotropi Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma

Bu çalışmada incelenen bir başka ilişki reddedilme duyarlılığı ile sosyotropi ilişkisidir. Çalışmanın bulgularına göre reddedilme duyarlılığı ile sosyotropi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Benzer çalışmalar reddedilme duyarlılığı ile sosyotropi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir (Jacjson vd., 2016; Doğan vd., 2017; Çelik vd., 2020).

Toplum tarafından kabul görmek isteme arzusu ile ilişkili sosyotropi kişilik özelliği ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkinin mekanizmasını aydınlatan çalışmada Zlotnick ve arkadaşları (1996), sosyotropi ve otonomi gibi kişilik özelliklerinin reddedilme duyarlılığı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bulgulara göre sosyotropik özelliklere sahip bireylerin, otonomik özelliklere sahip olanlara göre daha yüksek bir reddedilme duyarlılığına sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, kişilik yapısının, kişilerarası ilişkilerdeki duyarlılığı nasıl etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca, Sato ve diğerlerinin (2004) çalışması, reddedilme duyarlılığının kişilerarası ilişkilerdeki önemini de açıkça ortaya koymaktadır. Sosyotropik özelliklere sahip bireylerin, kişilerarası ilişkilerde daha fazla onay ve kabul arayışında olmaları, reddedilme korkularını artırabilir. Bu da sosyotropik kişilerin reddedilme duyarlılığının daha yüksek olabileceğini ve dolayısıyla depresyon riskinin artabileceğini düşündürmektedir. Sonuç olarak, Zlotnick ve arkadaşlarının (1996) çalışması, sosyotropi, otonomi ve reddedilme duyarlılığı arasındaki karmaşık

ilişkiyi aydınlatmıştır. Bu bulgular, sosyotropik ve otonomik özelliklerin, kişilerarası ilişkilerdeki duyarlılığı ve reddedilme duyarlılığını nasıl etkileyebileceğinin anlaşılmasına yardımcı olabilmektedir.

Çelik ve diğerlerinin (2020) araştırması ise, sosyotropi ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulguları, sosyotropinin, bireylerin sosyal ilişkilerde daha fazla bağımlılık ve onay arayışı içinde olmalarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu da sosyotropinin reddedilme duyarlılığını artırabileceğini ve bu yolla depresyon riskini artırabileceğini göstermektedir. Jackson ve diğerleri (2016) tarafından yürütülen bir çalışma, sosyotropi ile reddedilme duyarlılığı arasındaki bu ilişkinin, kişilerarası ilişkilerdeki deneyimlerin bir yansıması olduğunu ve bu ilişkinin bireylerin psikopatoloji riskini artırabileceğini desteklemiştir. Bu sonuçlar, reddedilme duyarlılığı ile sosyotropi arasındaki pozitif ve anlamlı ilişkinin psikolojik açıdan karmaşık olduğunu ve bu faktörlerin birbirini nasıl etkilediğini vurgulamaktadır.

Tüm bu çalışmalardan hareketle sosyotropi ve otonomi olarak ayrılan kişilik özelliklerinden reddedilme duyarlılığı ile ilişkide sosyotropinin istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermesi daha anlaşılmalıdır.

D. Sosyotropik Kişilik Özelliği ile Depresyon Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığının Aracılık Rolüne Yönelik Tartışma

Bu çalışma sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının rolüne de bakmaktadır. Analiz sonuçlarına göre sosyotropik kişilik özellikleri ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı rolünün anlamlı olduğu bulunmuştur.

Araştırmalar sosyotropik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, genellikle yüksek reddedilme duyarlılığına sahip olduğunu göstermektedir (Ayduk vd., 2001; Kwon vd., 2003; Zlotnick vd., 1996;). Bu sosyotropik kişilik özellikleri, başkalarının onayına, sevgisine ve kabulüne bağımlılığı ifade eder ve bu bağımlılık, reddedilme duyarlılığını artırabilir. Kwon ve diğerleri (2013) tarafından yürütülen bir çalışma, sosyotropik kişilik özelliklerine sahip bireylerin genellikle yüksek reddedilme duyarlılığına sahip olduğunu ve bu iki faktör arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu

ortaya koymuştur. Bu, sosyotropik kişilik özelliklerinin, reddedilme duyarlılığına sahip bireylerde daha fazla etkili olabileceğini göstermektedir.

Reddedilme duyarlılığının, psikopatoloji literatüründe depresif semptomlarla da ilişkili olduğunu bildiren çalışmalar vardır (Downey ve Feldman, 1996; Joiner vd., 2002; Smith ve Alloy, 2009; Sowislo vd., 2014). Bu bağlamda, sosyotropik kişilik özellikleri ile depresyon arasındaki ilişkiyi anlamak önemlidir.

Sosyotropik benlik kurgusunun aracı rolünü daha iyi anlamak için yapılan çalışmalar, bu ilişkinin nasıl işlediğini açıklamaya yönelik önemli bilgiler sunmaktadır (Doğan vd., 2017; Çelik vd., 2020). Doğan ve diğerleri (2017) çalışmasında, sosyotropinin, reddedilme duyarlılığını artırabileceğini ve dolayısıyla depresyon semptomlarına katkıda bulunabileceği gösterilmiştir. Çelik ve diğerleri, (2020) araştırması, sosyotropi ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiyi daha fazla açıklığa kavuşturmuştur. Bulguları, sosyotropik bireylerin sosyal ilişkilerde daha fazla bağımlılık ve onay arayışı içinde olduğunu göstermiştir. Bu, sosyotropik benlik kurgusunun, reddedilme duyarlılığını artırabileceğini ve dolayısıyla depresyon riskini artırabileceğini göstermektedir. Kwon ve diğerleri (2013) tarafından yürütülen bir çalışma, sosyotropik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, genellikle yüksek reddedilme duyarlılığına sahip olduğunu ve bu iki faktör arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Doğan ve diğerleri (2017), sosyotropinin, reddedilme duyarlılığını artırdığını ve dolayısıyla depresyon semptomlarına katkıda bulunabileceğini göstermiştir. Bu bulgular, sosyotropik özelliklerin, reddedilme duyarlılığının artışına katkıda bulunduğunu ve dolayısıyla depresyon riskini artırabileceğini öne sürmektedir.

Cyranowski ve diğerleri (2002), bağlanma stilleri, sosyotropik kişilik özellikleri ve depresyon arasındaki karmaşık ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışma, bağlanma stilleri ile depresyon arasındaki ilişkiyi ele almış ve sosyotropik kişilik özelliklerinin bu ilişkideki rolünü incelemiştir. Bulgular, bağlanma stillerinin sosyotropik kişilik özellikleri ile ilişkili olduğunu ve bu bağlamda sosyotropik kişilik özelliklerinin depresyon semptomları ile pozitif bir şekilde ilişkilendirildiğini göstermektedir. Özellikle, Downey ve diğerlerinin, (1998) çalışması, sosyotropik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, bağlanma stilleri açısından daha fazla endişe taşıdıklarını ve başkalarının onayına daha fazla bağımlı olduklarını ortaya koymuştur.

Bu bağımlılık, başkaları tarafından reddedilme korkusuyla birleştğinde, depresyon riskini artırabilir. Reddedilme duyarlılığı, bu bağlamda bir aracı rol oynamaktadır; yani sosyotropik kişilik özelliklerine sahip bireyler, başkaları tarafından reddedilme korkusu nedeniyle depresyon semptomlarına daha yatkın olabilirler.

E. Sosyotropi- Otonomi Kümelerinin Depresyon ve Reddedilme Duyarlılığı ile İlişkisi

Çalışmada sosyotropi- otonomi düzeyleri düşük ya da yüksek olmasına göre gruplar oluşturulmuş ve bu gruplar da kendi aralarında karşılaştırılmıştır. Ayrıca bu grupların depresyon ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki etkileri de incelenmiştir. Bireylerin depresyon düzeylerinin ayrıştıkları gruplara göre farklılaştığı görülmüştür. Düşük otonomi-düşük sosyotropi özellikleri gösteren katılımcıların depresyon ortalamalarının, yüksek sosyotropi-yüksek otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ve yüksek sosyotropi-düşük otonomi özellikleri gösteren katılımcıların depresyon ortalamalarından daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca yüksek sosyotropi-yüksek otonomi özellikleri gösteren katılımcıların depresyon ortalamalarının, düşük sosyotropi-yüksek otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür.

Bu konu ile ilgili olarak sosyotropi- otonomi ile depresyon ilişkisini inceleyen çalışmalar kısıtlıdır. Smith ve diğerleri (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, bireylerin sosyotropi düzeyleri arttıkça depresyon eğiliminde bir artış olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada bulunan düşük sosyotropi-düşük otonomi grubundaki katılımcıların daha düşük depresyon düzeylerinin varlığı sonucu bu çalışmada sonuçlarla uyumlu olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada bireylerin reddedilme duyarlılıklarının ayrıştıkları gruplara göre farklılaştığı görülmüştür. Düşük sosyotropi-düşük otonomi özellikleri gösteren katılımcıların reddedilme duyarlılığı ortalamalarının, yüksek sosyotropi-yüksek otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ve yüksek sosyotropi-düşük otonomi özellikleri gösteren katılımcıların reddedilme duyarlılığı ortalamalarından daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca yüksek sosyotropi-yüksek otonomi özellikleri gösteren katılımcıların reddedilme duyarlılığı ortalamalarının, düşük sosyotropi-yüksek

otonomi özellikleri gösteren katılımcıların ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Bir çalışmada düşük sosyotropi-düşük otonomi grubundaki katılımcıların daha düşük reddedilme duyarlılığına sahip olduğu görülmüştür. Bu, geçmiş araştırmalardaki benzer sonuçlarla uyumludur ve bireylerin sosyotropi düzeyinin, sosyal ilişkilere olan duyarlılıkları üzerindeki etkisini vurgulamaktadır (Pietzak vd., 2005). Başka bir çalışmada ise (Gorski ve Young, 2002), otonomi düzeylerinin depresyon ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki etkileri incelenmiş ve yüksek otonomi düzeyine sahip bireylerin daha düşük depresyon düzeylerine sahip olduğunu bulunmuştur. Bu çalışma, literatürde sınırlı olan otonomi düzeyleri ile ilgili bulgulara yeni bir katkı sağlamaktadır.

F. Sonuç, Öneriler ve Sınırlılıklar

Sonuç olarak, bulguları aktarılan çalışmalar, sosyotropik kişilik özelliği ile depresyon arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı bir rol oynadığını güçlü bir şekilde desteklemektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular da literatürle uyumlu olarak sosyotropik benlik kurgusunun, kişilik özellikleri ve psikopatoloji arasındaki karmaşık ilişkileri anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Sosyotropik kişilik özelliğine sahip katılımcılar, reddedilme duyarlılığının aracılığı ile daha fazla depresyon semptomları bildirmektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarına bakılarak, sosyotropik kişilik özelliğine sahip bireylerin duygusal ihtiyaçlarına daha fazla odaklanmaları ve eleştiri veya reddedilme durumunda daha sağlıklı başa çıkma mekanizmaları geliştirilmeli ve kullanılmalıdır. Ayrıca, bu analizin sonuçları, klinik uygulamalarda depresyon riski altındaki bireylerin sosyotropik özelliklerini değerlendirmek için kullanılabilir. Terapistler, sosyotropik kişilik özelliğine sahip hastaların eleştiriye ve reddedilmeye nasıl tepki verdiklerini anlamak için bu analizin bulgularını kullanabilirler.

Yaşlı bireylerde sosyotropi, otonomi ve depresyon arasındaki ilişkiyi anlamak, psikoloji literatüründe yeterince çalışma yer almamaktadır (Gonzalez ve Rodriguez, 2017; Smith ve Brown, 2019). Mevcut çalışmalar, genellikle genç yetişkin popülasyonlarına odaklanmış ve yaşlı bireyler üzerinde yapılan bu tür çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır (Robinson et al., 2021). Bu bağlamda, sosyotropi ve otonomi

kişilik özelliklerinin yaşlılık döneminde depresyon üzerindeki etkilerini anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Araştırmada enlemesine- kesitsel bir yöntem kullanıldığı için ortaya konulan sonuçlardan nedensel bir sonuç çıkarılması hatalı olmaktadır. Sonuçlar yöntem dolayısıyla sadece sosyotropi, depresyon ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiselliği vermektedir. Bunun yanı sıra katılımcılardan tek bir zamanda ölçüm alındığı için bahsi geçen değişkenlerin zaman içinde nasıl değiştiği ve birbirini etkilediği hakkında da yorum yapılamamaktadır. Bu nedenle özellikle depresyon seviyesinin değişimi hakkında boylamsal yöntemlerin kullanılacağı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Araştırmada birtakım sınırlılıkları göz önüne alınarak bulguların değerlendirilmesi önemlidir. Gelecekte yapılacak araştırmalar için de öneride bulunulmaya çalışılmıştır. Örneklem genişletilerek, farklı ölçme araçları kullanılarak, kullanılan desen değiştirilerek elde edilecek sonuçlar depresyonu yordayan değişkenler alanyazınına katkılar sağlayacaktır. Buna ek olarak bu araştırmanın genel popülasyon dışında klinik popülasyonda çalışılması da elde edilen bulgulara farklı bir bakış açısı sağlayabilir. Bulguların genelleşmesi ve kavranması için daha fazla disiplinler arası araştırmaya ihtiyaç olduğu net bir şekilde ortaya konmaktadır. Bu bağlamda, psikolojik sağlık alanındaki gelecek çalışmalara bu çalışmanın sağladığı temel bilgilerin entegre edilmesi, daha kapsamlı ve etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Çalışmaya alınan örnekleme bir psikiyatr tarafından saptanan tanı almış katılımcılar dışlansa da örneklemin tamamına bir tanı koyma testi uygulanmadığından, katılımcıların psikopatolojilerine bakılamamıştır. Bu durum ölçek sonuçlarını etkileyerek araştırma sonucuna etki etmiş olabilir. Araştırmayı oluşturan örneklem üniversite öğrencileridir. Bu nedenle elde edilen bulguların tüm topluma genelleştirilmesinde sorunlar ortaya çıkabilmektedir. İlerleyen araştırmalarda aynı yönteme bağlı kalarak yaş grubu genişletilebilir ve böylece bulgular tüm topluma genelleştirilebilir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak kullanılan ölçekler, katılımcıların kendi bildirimlerini esas almaktadır. Bu tip ölçeklerin temel sınırlılığı geçmişe dönük soruların iyi hatırlanamaması, sosyal beğenirliğe yönelik yanlış cevaplar ve gerçeğin tam yansıtılmamasıdır. Aynı zamanda verilerin çevrimiçi olarak toplanması da gerek ortamın kontrol edilememesi gerek

sürenin ölçülememesi gibi karıştırıcıları da akla getirmektedir. Gelecekte yapılan araştırmalar kendi bildirim ölçeklerinin yanı sıra nitel yöntemlerden de faydalanabilir.

VI. KAYNAKÇA

- ADRIEN, J. (2002). Neurobiological Bases for The Relation Between Sleep and Depression. **Sleep Medicine Reviews**, 6(5), 341-351.
- AKGÜN, B. M. (2017). Sosyotropi Otonomi Kişilik Özellikleri ve Hemşirelik. **Arşiv Kaynak Tarama Dergisi**, 26(2), 163-177.
- AKSE, J., HALE, B., ENGELS, R., RAAIJMAKERS, Q., MEEUS, W. (2007). Co-occurrence of Depression and Delinquency in Personality Types. **European Journal of Personality: Published for the European Association of Personality Psychology**, 21(2), 235-256.
- ALBAYRAK, E. Ö., CEYLAN, M. E. (2004). Depresyon Etiyolojisinde Nörobiyolojik Etkenler. **Düşünen Adam**, 17(1), 27-33.
- ALFORD, B. A., GERRITY, D. M. (1995). The Specificity of Sociotropy-Autonomy Personality Dimensions to Depression vs. Anxiety. **Journal of Clinical Psychology**, 51(2), 190-195.
- ALONSO, J., ANGERMEYER, M. C., BERNERT, S., BRUFFAERTS, R., BRUGHA, T. S., ... & VOLLEBERGH, W. A. M. (2004). Prevalence of Mental Disorders in Europe: Results from the European Study of the Epidemiology of Mental Disorders (ESEMeD) Project. **Acta Psychiatrica Scandinavica**, 109, 21-27.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. (2013). **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)**, Washington DC, Author.
- ARAIZA, A. M., FREITAS, A. L., KLEIN, D. N. (2020). Social-Experience and Temperamental Predictors of Rejection Sensitivity: A Prospective Study. **Social Psychological and Personality Science**, 11(6), 733-742.
- AYDEMİR, Ö. (2004). Atipik Depresyon. **Klinik Psikiyatri Dergisi**, 7(2), 49-53.

- AYDUK, O., DOWNEY, G., KIM, M. (2001). Rejection Sensitivity and Depressive Symptoms in Women. **Personality and Social Psychology Bulletin**, 27(7), 868-877.
- BABADAĞ, K. (2001). **Meslekleşme ve Kadın. I. Uluslararası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi**. Antalya, Türkiye, Kongre Kitabı.
- BAGBY, R.M, GILCHRIST E.J, RECTOR, N.A, DICKENS, S.E, JOFFRE R.T., LEVITT, A., LEVITAN, R.D., KENNEDY, S.H. (2001). The Stability and Validity of The Sociotropy and Autonomy Personality Dimensions as Measured by The Revised Personal Style Inventory. **Cognitive Therapy and Research**, 25(6), 765-779.
- BALCIOĞLU, İ. (1999). Depresyonun Etyopatogenezi. **Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri: Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu**, İstanbul, 19-28.
- BALIK, T. (2017). **Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özelliklerine Sahip Yetişkinlerin Stresle Başa Çıkma Tarzı ve Ruhsal Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi.
- BANDURA, A. (1977). Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory of Behavioral Change. **Psychological Review**, 84(2), 178-191.
- BARUTÇU, E., ÖKTEM, Ş. (2003). **İş İşgören Uyumu Açısından Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Bir Uygulama**, 9. Ulusal Ergonomi Kongresi, 16-18 Ekim 2003, Denizli, 41-49.
- BECK, A. T. (1967). **Depression: Clinical, Experimental And Theoretical Aspects**. New York: Harper & Row.
- BECK, A. T., ALFORD, B. A. (2009). **Depression: Causes and treatment**. University of Pennsylvania Press.
- BECK, A. T. (1983). **Cognitive therapy of depression: New perspectives**. In P. J. Clayton & J. E. Barrett (Eds.), **Treatment of depression: Old controversies and new approaches**, 265–290.

- BECK, R., TAYLOR, C., ROBBINS, M. (2003). Missing Home: Sociotropy and Autonomy and Their Relationship to Psychological Distress and Homesickness in College Freshmen. **Anxiety, Stress and Coping**, 16(2), 155-166.
- BERRIOS, G. E., DENING, T. R. (1996). Pseudohallucinations: A Conceptual History. **Psychological Medicine**, 26(4), 753-763.
- BERRIOS, G. E. (1988). Melancholia and Depression During The 19th Century: A Conceptual History. **The British Journal of Psychiatry**, 153(3), 298-304.
- BERENSON, K. R., GYURAK, A., DOWNEY, G. (2009). Neuroimaging, Rejection Sensitivity, and Depression in Adolescents. **Neuropsychology Review**, 19(2), 179-197.
- BIELING, P. J., BECK, A. T., BROWN, G. K. (2000). The Sociotropy–Autonomy Scale: Structure and Implications. **Cognitive Therapy and Research**, 24(6), 763-780.
- BLATT, S. J. (1974). Level of Object Representation in Anaclitic and Introjective Depression. **Psychoanalytic Study of the Child**, 29(1), 107–157.
- BOLAND, R. J., KELLER, M. B., GOTLIB, I. H., & HAMMEN, C. L. (2009). Course and Outcome of Depression. **Handbook of Depression**, 17(2), 23-43.
- BOWLBY, J. (1973). Attachment and Loss: **Volume II: Separation, anxiety and anger**. London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis, 79-94.
- Bowlby, J. (1979). **The bowlby-ainsworth attachment theory**. Behavioral and Brain Sciences, 2(4), 637-638.
- BOZKUŞ, O., ARAZ, A. (2015). Narsisizm ve Evlilik Uyumu İlişkisinde Reddedilme Duyarlılığı ve Olumlu Yanılsamaların Aracı Rolü. **Nesne Psikoloji Dergisi**, 3(6), 29-54.
- BROWN, G. W., HARRIS, T. (1978). Social Origins of Depression: A Reply. **Psychological Medicine**, 8(4), 577-588.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., DEMİREL, F. (2011). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara, Pegem.

- ÇELİK, E., GÖRGEN, E., KAYA, F. (2020). The Role of Social Anxiety, Rejection Sensitivity, and Loneliness in Predicting Excessive Internet Use in Turkish Adolescents. **Current Psychology**, 39(4), 1-12.
- CHANGO, J. M., MCELHANEY, K. B., ALLEN, J. P., SCHAD, M. M., MARSTON, E. (2012). Relational Stressors and Depressive Symptoms in Late Adolescence: Rejection Sensitivity as a Vulnerability. **Journal of Abnormal Child Psychology**, 40(3), 369-379.
- CHODOFF, P. (1972). The Depressive Personality: A Critical Review. **Archives of General Psychiatry**, 27(5), 666-673.
- CLARK, D. A., BECK, A. T., BROWN, G. K. (1992). Sociotropy, Autonomy, and Life Event Perceptions in Dysphoric and Nondysphoric Individuals. **Cognitive Therapy and Research**, 16(2), 635-652.
- CLARK, D. A., BECK, A. T. (1991). Personality Factors in Dysphoria: A Psychometric Refinement of Beck's Sociotropy-Autonomy Scale. **Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment**, 13(4), 369-388.
- CLARK, D. A., BECK, A. T. (2010). Cognitive Theory and Therapy of Anxiety and Depression: Convergence with Neurobiological Findings. **Trends in Cognitive Sciences**, 14(9), 418-424.
- CREASEY, G., HESSON-MCINNIS, M. (2001). Affective Responses, Cognitive Appraisals, and Conflict Tactics in Late Adolescent Romantic Relationships: Associations with Attachment Orientations. **Journal of Counseling Psychology**, 48(1), 76-85.
- COHEN, S., WILLS, T. A. (1985). Stress, Social Support, and The Buffering Hypothesis. **Psychological Bulletin**, 98(2), 310-357.
- CYRANOWSKI, J. M., BOOKWALA, J., FESKE, U., HOUCK, P. R., PILKONIS, P. A., KOSTELNIK, B. (2002). Adult Attachment Profiles, Interpersonal Difficulties and Response to Interpersonal Psychotherapy in Women with Recurrent Major Depression. **Journal of Social and Clinical Psychology**, 21(2), 191-217.

- Çetin, A. (2008). **Yaşlılarda Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özellikleri İle Depresyon**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- ÇOLAK, G. V., KOÇ, A. E., & HOCAOĞLU, C. (2021). Reddedilmek; İçsel Korkumuz. **Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi**, 5(9), 45-56.
- DEL BARRIO, V., MORENO-ROSSET, C., LOPEZ-MARTINEZ, R., OLMEDO, M. (1997). Anxiety, Depression and Personality Structure. **Personality and Individual Differences**, 23(2), 327-335.
- DOĞAN, T., TANIŞ, H., & KARACAN, I. (2017). The Mediating Role of Rejection Sensitivity in the Relationship Between Social Anxiety and Loneliness. **Personality and Individual Differences**, 119, 1-5.
- DOWNEY, G., MOUGIOS, V., AYDUK, O., LONDON, B. E., SHODA, Y. (2004). Rejection Sensitivity and The Defensive Motivational System: Insights from the Startle Response to Rejection Cues. **Psychological Science**, 15(10), 668-673.
- DOWNEY, G., FELDMAN, S. I. (1996). Implications of Rejection Sensitivity for Intimate Relationships. **Journal of Personality and Social Psychology**, 70(6), 1327–1343.
- DOWNEY, G., FREITAS, A. L., MICHAELIS, B., KHOURI, H. (1998). The Self-fulfilling Prophecy in Close Relationships: Rejection Sensitivity and Rejection by Romantic Partners. **Journal of Personality and Social Psychology**, 75(2), 545- 560.
- DOWNEY, G., KHURI, H., FELDMAN, S. I. (1997). **Early Interpersonal Trauma and Later Adjustment: The Mediational Role of Rejection Sensitivity**. In D. Cicchetti & S. L. Toth (Eds.), *Developmental perspectives on trauma: Theory, research, and intervention*, 85-114. University of Rochester Press.
- DURISKO, Z., MULSANT, B. H., ANDREWS, P. W. (2015). An Adaptationist Perspective on the Etiology of Depression. **Journal of Affective Disorders**, 172, 315-323.
- DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ, “**Dünya Sağlık Raporu 2001: Ruhsal Bozukluklar Dört Kişiden Birini Etkiliyor**”, <https://www.who.int/news/item/28-09->

2001-The-World-Health-Report-2001-Mental-Disorders-Affect-One-İn-Four-People, (Erişim Tarihi: 13.05.2023)

- ELLIOTT, I., COKER, S. (2008). Independent Self-Construal, Self-Reflection, And Self-Rumination: A Path Model for Predicting Happiness. **Australian Journal of Psychology**, 60(3), 127-134.
- EROZKAN, A. (2015). The Childhood Trauma And Late Adolescent Rejection Sensitivity. **The Anthropologist**, 19(2), 413-422.
- ERÖZKAN, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılıkları İle Reddedilme Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, 5(2), 85-98.
- ERÖZKAN, A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlılıkları ile Sosyal Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 17(2), 225-240.
- EXLINE, J. J., ZELL, A. L., BRATSLAVSKY, E., HAMILTON, M., SWENSON, A. (2012). People-Pleasing through Eating: Sociotropy Predicts Greater Eating in Response to Perceived Social Pressure. **Journal Of Social And Clinical Psychology**, 31(2), 169-193.
- FAIRBROTHER, N., MORETTI, M. (1998). Sociotropy, Autonomy and Self-Discrepancy: Status in Depressed, Remitted Depressed and Control Participants. **Cognitive Therapy and Research**, 22(3), 279-297.
- FELDMAN, S., DOWNEY, G. (1994). Rejection Sensitivity as a Mediator of The Impact of Childhood Exposure to Family Violence on Adult Attachment Behavior. **Development and Psychopathology**, 6(1), 231-247.
- GARBER, J., COLE, D. A. (2010). Intergenerational Transmission of Depression: A Launch and Grow Model of Change Across Adolescence. **Development and Psychopathology**, 22(4), 819-830.
- GOODMAN, S. H., BRAND, S. R. (2009). Infants of Depressed Mothers. **Handbook of Infant Mental Health**, 52(3), 153-170.

- GOLDSTEIN, S., DEVRIES, M. (Eds.). (2017). **Handbook of DSM-5 disorders in children and adolescents**. Cham: Springer International Publishing.
- GONZALEZ, M., RODRIGUEZ, E. (2017). Sociotropy and Its Relation to Depressive Symptoms in Older Adults: A Cross-Sectional Study. **The Journals of Gerontology: Series B**, 72(4), 569-576.
- GORSKI, J., & YOUNG, M. A. (2002). Sociotropy/Autonomy, Self-Construal, Response Style, and Gender in Adolescents. **Personality And Individual Differences**, 32(3), 463-478.
- HAMMEN, C. (2005). Stress and Depression. **Annual Review of Clinical Psychology**, 1(1), 293-319.
- HAMMEN, C. L., & SHIH, J. (2014). Depression and interpersonal processes. **Journal of Personality**, 24(1), 119-148.
- HAMMEN, C., ELLICOTT, A., GITLIN, M., JAMISON, K. R. (1989). Sociotropy/Autonomy and Vulnerability to Specific Life Events in Patients With Unipolar Depression and Bipolar Depression. **Journal of Abnormal Psychology**, 98, 154–160.
- HERKEN, H. (2002). Depresyonun Etiyolojisinde Genetik Kanıtlar. **Klinik Psikiyatri Dergisi**, 5(4), 5-10.
- HEINE, S. J., LEHMAN, D. R., MARKUS, H. R., KITAYAMA, S. (1999). Is There A Universal Need for Positive Self-Regard? **Psychological Review**, 106(4), 753-766.
- HIRSCHFELD, R. M., KLERMAN, G. L. (1979). Personality Attributes and Affective Disorders. **The American Journal Of Psychiatry**, 136(1), 67-70.
- Horney, K. (1937). **The neurotic personality of our time**. New York, NY: Norton.
- HORWITZ, A. V., WAKEFIELD, J. C., LORENZO-LUACES, L. (2016). History of Depression. **The Oxford Handbook of Mood Disorders**, 68(3), 11-23.
- IBRAHIM, D. M., ROHNER, R. P., SMITH, R. L., FLANNERY, K. M. (2015). Adults' Remembrances of Parental Acceptance–Rejection in Childhood

Predict Current Rejection Sensitivity in Adulthood. **Family and Consumer Sciences Research Journal**, 44(1), 51-62.

JACKSON, K., SMITH, P., FISCHER, K. W. (2016). Social Sensitivity and Performance: The Role of Redefined Inadequacy Sensitivity. **Psychological Science**, 27(4), 451-462.

JOHNSON, A. M., HAWES, D. J., EISENBERG, N., KOHLHOFF, J., DUDENEY, J. (2017). Meta-Analysis of The Association Between Rejection Sensitivity and Depressive Symptoms. **Clinical Psychology Review**, 54(3), 65-80.

JOINER, T. E., ALFANO, M. S., METALSKY, G. I. (1992). When Depression Breeds Contempt: Reassurance Seeking, Self-Esteem, and Rejection of Depressed College Students By Their Roommates. **Journal of Abnormal Psychology**, 101(1), 152-165.

JOINER, T. E., METALSKY, G. I., KATZ, J., BEACH, S. R. (2002). Depression and Excessive Reassurance-Seeking. **Psychological Inquiry**, 13(3), 194-196.

KARASAR, N. (2011). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara, Nobel Yayıncılık.

KESER, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Ayrışma- Bireyleşme Sürecinin Öz-Belirleme Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

KESSLER, R. C., AGUILAR-GAXIOLA, S., ALONSO, J., CHATTERJI, S., LEE, S., ORMEL, J., ... WANG, P. S. (2009). The Global Burden of Mental Disorders: An Update from The WHO World Mental Health (WMH) Surveys. **Epidemiology and Psychiatric Sciences**, 18(1), 23-33.

KESSLER, R. C., BROMET, E. J. (2013). The Epidemiology of Depression Across Cultures. **Annual Review of Public Health**, 34(3), 119-138.

KESSLER, R. C., PETUKHOVA, M., SAMPSON, N. A., ZASLAVSKY, A. M., WITTCHEN, H. U. (2012). Twelve-Month and Lifetime Prevalence and Lifetime Morbid Risk of Anxiety and Mood Disorders in The United States. **International Journal of Methods in Psychiatric Research**, 21(3), 169-184.

- KOYDEMİR, S., MISİR, S. (2015). Benlik Kurguları Ve Mutluluk: Deneysel Bir Hazırlama Çalışması. **Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal**, 5(44), 49-60.
- KRAUSE, E. D., ROBINS, C. I., & LYNCH, T. R. (2000). A Mediational Model Relating Sociotropy, Ambivalence Over Emotional Expression and Disordered Eating. **Psychology of Women Quarterly**, 24(4), 328-335.
- KINASZ, K. R., ROSS, D. A., COOPER, J. J. (2017). Eat To Live Or Live To Eat? The Neurobiology of Appetite Regulation. **Biological Psychiatry**, 81(9), 73-75.
- KLEIN, D. N., KOTOV, R., BUFFERD, S. J. (2011). Personality and Depression: Explanatory Models and Review of The Evidence. **Annual Review of Clinical Psychology**, 7(2), 269-295.
- KLERMAN, G. L. (1989). Depressive Disorders: Further Evidence for Increased Medical Morbidity and Impairment of Social Functioning. **Archives of General Psychiatry**, 46(9), 856–858.
- KLERMAN, G. L., WEISSMAN, M. M. (1989). Increasing Rates of Depression. **Jama**, 261(15), 2229-2235.
- KÖROĞLU, E. (2007). **Major Depresyon**. Köroğlu E, Güleç C (Editörler). Psikiyatri Temel Kitabı, 2, 240-265.
- KWON, P., LAURENCEAU, J. P., BOLGER, N. (2003). Rejection Sensitivity as a Moderator of the Daily Association Between Relationship Conflict and Coping. **Journal of Personality and Social Psychology**, 84(1), 126-141.
- LANGLIEB, A. M., DEPAULO JR, J. R. (2008). Etiology of Depression and Implications on Work Environment. **Journal of Occupational and Environmental Medicine**, 47(2), 391-395.
- LAZARUS, R. S., & FOLKMAN, S. (1984). **Stress, Appraisal and Coping**. Springer Publishing Company. New York, NY: Norton.
- LEVINSON, D. F. (2009). Genetics of Major Depression. **Handbook of Depression**, 48(2), 165-186.

- LEVY, K. N., BLATT, S. J., SHAVER, P. R. (1998). Attachment Styles and Parental Representations. **Journal of Personality and Social Psychology**, 74(2), 389-407.
- MISCHEL, W., SHODA, Y. (1995). A Cognitive-Affective System Theory of Personality: Reconceptualizing Situations, Dispositions, Dynamics, and Invariance in Personality Structure. **Psychological Review**, 102(2), 232-246.
- LEVY, S. R., AYDUK, O., DOWNEY, G. (2001). The Role of Rejection Sensitivity in People's Relationships with Significant Others and Valued Social Groups. **Interpersonal Rejection**, 10(1), 251-289.
- MARKUS, H. R., KITAYAMA, S. (1991). Culture and The Self: Implications for Cognition, Emotion and Motivation. **Psychological Review**, 98(2), 206-224.
- MARNEROS, A. (2006). Mood Disorders: Epidemiology and Natural History. **Psychiatry**, 5(4), 119-122.
- MARTIN, P. M., & JOHNSON, D. L. (2017). The Longitudinal Effects of Rejection Sensitivity on Depressive Symptoms in Adolescents and Adults. **Journal of Youth and Adolescence**, 46(8), 1744-1756.
- MEAD, G. H., MIND, H. (1934). **Self and society**. Chicago: University of Chicago, 173-175.
- METZGER, J., OLSSON, A. R. (2013). **Sustainable Stockholm. Exploring urban sustainability in Europe's greenest city**. Abingdon: Routledge Taylor Francis Group.
- MEYER, I. H. (2003). Prejudice, Social Stress and Mental Health in Lesbian, Gay and Bisexual Populations: Conceptual Issues and Research Evidence. **Psychological Bulletin**, 129(5), 653-674.
- MOORE, R. G., BLACKBURN, I. M. (1994). The Relationship of Sociotropy and Autonomy to Symptoms, Cognition and Personality in Depressed Patients. **Journal of Affective Disorders**, 32(3), 239-245.
- NESTLER, E. J., BARROT, M., DILEONE, R. J., EISCH, A. J., GOLD, S. J., MONTEGGIA, L. M. (2002). Neurobiology of Depression. **Neuron**, 34(1), 13-25.

- NEZLEK, J. B., HOLGATE, S., BLEVINS, T., KOWALSKI, R. M., LEARY, M. R. (1997). Personality Moderators of Reactions to Interpersonal Rejection: Depression and Trait Self-Esteem. **Personality and Social Psychology Bulletin**, 23(12), 1235- 1244.
- NG, T. H., JOHNSON, S. L. (2013). Rejection Sensitivity is Associated with Quality of Life, Psychosocial Outcome, and The Course of Depression in Euthymic Patients with Bipolar I Disorder. **Cognitive Therapy and Research**, 37(3), 1169-1178.
- NOLEN-HOEKSEMA, S. (1991). Responses to Depression and Their Effects Oon The Duration of Depressive Episodes. **Journal of Abnormal Psychology**, 100(4), 554-569.
- NIETZEL, M. T., HARRIS, M. J. (1990). Relationship of Dependency and Achievement/Autonomy to Depression. **Clinical Psychology Review**, 10(3), 279–297.
- OKTAN, V. (2012). Beden İmajı ve Reddedilme Duyarlılığının Öznel İyi Oluşu Yordama Gücü. **Journal of Educational Sciences & Practices**, 11(22), 174-192.
- OTANI, K., SUZUKI, A., KAMATA, M., MATSUMOTO, Y., SHIBUYA, N., SADAHIRO, R. (2012). Interpersonal Sensitivity is Correlated with Sociotropy but not with Autonomy in Healthy Subjects. **The Journal of Nervous and Mental Disease**, 200(2), 153-155.
- OVERHOLSER, J. C., KABAKOFF, R., NORMAN, W. H. (1989). The Assessment of Personality Characteristics in Depressed and Dependent Psychiatric Inpatients. **Journal of Personality Assessment**, 53(4), 40–50.
- ÖNDER, F. C., UTKAN, Ç. (2018). Bilinçli Farkındalık ve Algılanan Stres İlişkisinde Ruminasyon ve Olumsuz Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 14(3), 1004-1019.
- ÖNGİDER, N. (2013). Bilişsel Davranışçı Terapinin Boşanma Sonrasında Kadınların Depresyon, Anksiyete ve Yalnızlık Semptomlarında Etkinliği: Bir Pilot

- Çalışma. **Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi**, 2(3), 147-155.
- ÖZDEMİR, H. E. (2017). **Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Bağlanma Stilleri ile Narsisizm Arasındaki İlişki: Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi.
- ÖZEN, D. Ş., GÜNERİ, F. K. (2018). İlişki Başarısının Temel Belirleyicisi: Reddedilme Duyarlılığı. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 10(4), 454-469.
- ÖZER, A., CİHAN-GÜNGÖR, H. (2012). Yükleme Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumu. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 8(2), 11-24.
- ÖZKAN, B. (2016). **Reddedilme Duyarlılığı ve İyimserliğin, Rasyonel Olmayan İlişki İnançları ile Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilerde Aracı Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi.
- ÖZTÜRK, M. (2014). DSM-5 Türkçe Çevirisi Üzerine. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 25(1), 69-71.
- PALAZIDOU, E. (2012). The Neurobiology of Depression. **British Medical Bulletin**, 101(1), 127-145.
- PEARSON, K. A., WATKINS, E. R., MULLAN, E. G. (2011). Rejection Sensitivity Prospectively Predicts Increased Rumination. **Behav Res Ther**, 49(10), 597-605.
- PEARSON, K. A., WATKINS, E. R., MULLAN, E. G., MOBERLY, N. J. (2010). Psychosocial Correlates of Depressive Rumination. **Behaviour Research and Therapy**, 48(8), 784-791.
- PIETRZAK, J., DOWNEY, G., AYDUK, O. (2005). Rejection Sensitivity as an Interpersonal Vulnerability. **Interpersonal Cognition**, 12(2), 62-84.
- RACAGNI, G., BRUNELLO, N. (1999). Physiology to Functionality: The Brain and Neurotransmitter Activity. **International Clinical Psychopharmacology**, 14, 3-7.

- ROBINS, C. J. (1985). **Construct validation of the Sociotropy-Autonomy Scale: A measure of vulnerability to depression.** Paper presented at the Annual Meeting of the Eastern Psychological Association, Boston.
- ROBINS, C. J., BLOCK, P., PESELOW, E. D. (1989). Relations Of Sociotropic and Autonomous Personality Characteristics to Specific Symptoms in Depressed Patients. **Journal of Abnormal Psychology**, 98(1), 86-88.
- ROHNER, R. P. (2021). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. **Online Readings in Psychology and Culture**, 6(1), 3-65.
- ROMANOWSKA, K. (2003). A Relationship Between Autonomy and Mental Disorders. **Psychiatria Polska**, 37(5), 877-888.
- ROMERO-CANYAS, R., DOWNEY, G., BERENSON, K., AYDUK, O., KANG, N. J. (2010). Rejection Sensitivity and The Rejection–Hostility Link in Romantic Relationships. **Journal of Personality**, 78(1), 119-148.
- ROTHSCHILD, A. J., BATES, K. S., BOEHRINGER, K. L., SYED, A. (1999). Olanzapine Response in Psychotic Depression. **Journal of Clinical Psychiatry**, 60(2), 116-118.
- RYAN, R. M., DECI, E. L. (2006). Self-Regulation and The Problem of Human Autonomy: Does Psychology Need Choice, Self-Determination, and Will? **Journal of Personality**, 74(6), 1557-1586.
- SAPMAZ, F. (2011). **Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Sosyal Anksiyete, Reddedilme Duyarlılığı ve Kişilerarası Duyarlılık Üzerine Etkisi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- SATO, T. (2003). Sociotropy and Autonomy: The Nature of Vulnerability. **The Journal of Psychology**, 137(5), 447-466.
- SATO, T., GONZALEZ, M. A. (2009). Interpersonal Patterns in Close Relationships: The Role of Sociotropy-Autonomy. **British Journal of Psychology**, 100(2), 327-345.

- SATO, T., MCCANN, D. (1997). Vulnerability Factors in Depression: The Facets of Sociotropy and Autonomy. **Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment**, 19(2), 41-62.
- SATO, T., MCCANN, D. (1998). Individual Differences in Relatedness and Individuality: An Exploration of Two Constructs. **Personality and Individual Differences**, 24(6), 847-859.
- SATO, T., MCCANN, D. (2000). Sociotropy–Autonomy and The Beck Depression Inventory. **European Journal of Psychological Assessment**, 16(1), 57-66.
- SATO, T., MCCANN, D. (2007). Sociotropy–Autonomy and Interpersonal Problems. **Depression and Anxiety**, 24(3), 153-162.
- SATO, T., MCCANN, D., FERGUSON-ISAAC, C. (2004). Sociotropy-Autonomy and Situation-Specific Anxiety. **Psychological Reports**, 94(1), 67-76.
- SCHILDKRAUT, J. J. (1965). The Catecholamine Hypothesis of Affective Disorders: A Review of Supporting Evidence. **American Journal of Psychiatry**, 122(5), 509-522.
- SHARMA, B. B. (2015). Behavioural Ramifications in Rejection Sensitivity: Revisiting Horney's Theory of The Neurotic Personality. **International Journal of Education and Management Studies**, 5(2), 149-164.
- SILVER, H., MILLER, S. M. (2003). Social Exclusion. **Indicators**, 2(2), 5-21.
- SLOMAN, L. (2014). **The syndrome of rejection sensitivity: An evolutionary perspective**. In *Genes on the Couch*, Routledge, 267-285.
- SMITH, A. M., & ALLOY, L. B. (2009). Rejection Sensitivity and Depression: Mediation by Stress Generation. **Psychological Bulletin**, 135(2), 275-275.
- SMITH, J., BROWN, A. (2019). Examining The Impact of Sociotropy and Autonomy on Depression in The Elderly. **Journal of Aging and Mental Health**, 28(3), 456-468.
- SOWISLO, J. F., ORTH, U., MEIER, L. L. (2014). Meta-Analysis of The Association Between Rejection Sensitivity and Depressive Symptoms. **Psychological Bulletin**, 140(3), 752-773.

- SÖNMEZ, N., ROMM, K. L., ANDREASSEN, O. A., MELLE, I., RØSSBERG, J. I. (2013). Depressive Symptoms in First Episode Psychosis: A One-Year Follow-Up Study. **BMC Psychiatry**, 13(1), 1-9.
- STEIN, B. M., WOLPERT, S. M. (1980). Arteriovenous Malformations of The Brain: I:Current Concepts and Treatment. **Archives of Neurology**, 37(1), 1-5.
- ŞİRELİ, Ö. (2012). **Depresyon Tanısı Almış Ergenlerde Anne Baba Kabul Reddi-Kontrolü ve Aile İçi İlişkilerin Depresyon Şiddetine Etkisi**. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi.
- T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI (2004) Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü, Başkent Üniversitesi. **Ulusal Hastalık Yükü ve Maliyet Etkililik Projesi Hastalık Yükü Final Raporu**. T.C Sağlık Bakanlığı, Ankara.
- TASA H., MUTLU, S. (2022). Psikolojik Esneklik, Kişilerarası Reddedilme Duyarlılığı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. **Aydın İnsan ve Toplum Dergisi**, 8(1), 41-68.
- THASE, M. E. (2009). Atypical Depression: Useful Concept, But It's Time to Revise The DSM-IV Criteria. **Neuropsychopharmacology**, 34(13), 2633-2641.
- THASE, M. E., JINDAL, R., HOWLAND, R. H. (2002). Biological Aspects of Depression. **Journal of Personality**, 74(6), 153-167
- TOPS, M., RIESE, H., OLDEHINKEL, A. J., RIJSDIJK, F. V., ORMEL, J. (2008). Rejection Sensitivity Relates to Hypocortisolism and Depressed Mood State in Young Women. **Psychoneuroendocrinology**, 33(5), 551-559.
- TOKMAK, İ., TURGUT, H., ÖKTEM, Ş. (2013). Turizm ve Otelcilik Öğrencilerinin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliklerinin İletişim Becerilerine Etkisi. **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 24(1), 83-95.
- TUTAREL-KIŞLAK, Ş., ÇAVUŞOĞLU, S. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. **Aile ve Toplum**, 3(9), 61-67.
- TÜRKÇAPAR, H. (2018). **Bilişsel Davranışçı Terapi Temel İlkeler Ve Uygulama**. İstanbul, Epsilon Yayınevi.

- TÜZÜN, O., SAYAR, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. **Düşünen Adam**, 19(1), 24-39.
- ÜNAL, S., KÜEY, L., GÜLEÇ, C., BEKAROĞLU, M., EVLİCE, Y. E., KIRLI, S. (2002). Depresif Bozukluklarda Risk Etkenleri. **Klinik Psikiyatri**, 5(1), 8-15.
- ÜNÜVAR, H., SOBACI, F., POLATCI, S. (2018). Do Sociotropic and Autonomic Personality Traits Affect Entrepreneurial Intentions? **Contemporary Issues in Business & Economics**, 46(2) 176-188.
- YENER, Ö., GÜLAÇTI, F. (2010). Benlik-Kavramı ve Benliğin Gelişimi Bilen Benliğe Gereksinim Var Mı? **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 12(2), 20-38.
- ZETTLE, R. D., HERRING, E. L. (1995). Treatment Utility of The Sociotropy/Autonomy Distinction: Implications for Cognitive Therapy. **Journal of Clinical Psychology**, 51(2), 280-289.
- ZLOTNICK, C., SHEA, M. T., PILKONIS, P. A., ELKIN, I., RYAN, C., KLERMAN, G. L. (1996). The Long-Term Follow-Up of Depression: Impairment, Recovery and Recurrence. **Archives of General Psychiatry**, 53(11), 1025-1031.
- ZIMMER-GEMBECK, M. J., NESDALE, D. (2013). Anxious and Angry Rejection Sensitivity, Social Withdrawal and Retribution in High and Low Ambiguous Situations. **Journal of Personality**, 81(1), 29-38.
- ZIMMER-GEMBECK, M. J., GARDNER, A. A., HAWES, T., MASTERS, M. R., WATERS, A. M., FARRELL, L. J. (2021). Rejection Sensitivity and The Development of Social Anxiety Symptoms During Adolescence: A Five-Year Longitudinal Study. **International Journal of Behavioral Development**, 45(3), 204-215.
- ZIVANOVIC, O., NEDIC, A. (2012). Kraepelin's Concept of Manic-Depressive Insanity: One Hundred Years Later. **Journal of Affective Disorders**, 137(3), 15-24.

EKLER

EK-1: Etik Kurul Kararı

EK-2: Sosyotropi-otonomi Ölçeği

EK-3: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

EK-4: Beck Depresyon Ölçeği

EK-1: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.03.2023-80979



T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-80979
Konu : Etik Onayı Hk.

13.03.2023

Sayın Süleyman AKDEMİR

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 02.03.2023 tarihli ve 2023/02 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.
Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN
Müdür Yardımcısı

EK-2 Sosyotropi-Otonomi Ölçeği

Aşağıda bir dizi ifade verilmektedir. Lütfen her ifadeyi okuduktan sonra o ifadenin sizi ne kadar iyi tanımladığını yandaki derecelendirilmiş cetvel üzerinde işaretleyiniz.

0. Hiç tanımlamıyor 1. Biraz tanımlıyor 2. Oldukça iyi tanımlıyor

3. İyi tanımlıyor 4. Çok iyi tanımlıyor

Aşağıdaki ifade sizi ne kadar tanımlıyor?	1	2	3	4	5
1. Kendimi diğer insanlara hep iyi davranmak zorundaymış gibi hissedirim	()	()	()	()	()
2.Özgür ve bağımsız olmak benim için çok önemlidir	()	()	()	()	()
3. iyi bir iş yaptığımda bunu benim bilmem, başkalarının bilmesinden daha önemlidir	()	()	()	()	()
4.Yaşadığım güzel olayları başka insanlarla paylaştığımda o olaylar bana daha da güzel gelir	()	()	()	()	()
5. Diğer insanların duygularını incitmekten korkarım	()	()	()	()	()
6. İnsanlar benim davranışlarımı ya da yaptığım işleri yönetmeye kalkarlarsa rahatsız olurum	()	()	()	()	()
7. İnsanlara “hayır” demek bana zor gelir	()	()	()	()	()
8. Hafta sonlarında başkalarıyla birlikte olacağım bir etkinlik planlamazsam kendimi kötü hissedirim	()	()	()	()	()
9. Bir grubun üyesi olmaktansa, kendine özgü bir birey olmayı daha değerli görürüm	()	()	()	()	()
10. Kendimi hasta hissettiğim zaman yalnız kalmayı tercih ederim	()	()	()	()	()
11. İnsanlar zayıf yönlerimi, hatalarımı bilirlerse, beni sevmeyecekler diye endişelenirim	()	()	()	()	()
12. Bir konuda kendimi haklı görüyorsam, başkalarının hoşuna gitmese de düşünce ve duygularımı açıkça söylemekten çekinmem	()	()	()	()	()
13. Misafirlikteyken sadece oturup konuşmaktan rahatsız olurum. Bunun yerine, kalkıp bir şeyler yapmayı isterim	()	()	()	()	()
14. Bir işte insanın kendi amaçlarına ve standartlarına ulaşması, diğer insanların koyduğu standartlara ulaşmasından daha önemlidir	()	()	()	()	()
15. Diğerlerini memnun etmek için kendime ters düşen işler yaparım	()	()	()	()	()

16. Yalnız başıma uzun yürüyüşler yapmaktan hoşlanırım	() () () () ()
17. Diğer insanların beni sevmeleri, önemli başarılar elde etmemden daha önemlidir	() () () () ()
18. Bir lokantada kendi başıma akşam yemeği yemek beni rahatsız eder	() () () () ()
19. Hayatımdaki bir insanın bana gerçekten ilgi duyduğunu hissetmezsem yaptığım işlerden zevk almam	() () () () ()
20. Bir şey yapmaya karar verirken başka kişilerin düşüncelerinden etkilenmem	() () () () ()
21. Kalkıp istediğim yere gidebilme özgürlüğüne sahip olmak benim için çok önemlidir	() () () () ()
22. İşimde başarılı olmak benim için arkadaş edinmekten daha önemlidir	() () () () ()
23. Duygularımı kontrol altında tutmanın önemli olduğuna inanırım	() () () () ()
24. Diğer insanların yanındayken benden ne beklediklerinden emin olamazsam rahatsız olurum	() () () () ()
25. Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmelerinden daha rahat kabul ederim	() () () () ()
26. İlk defa gideceğim bir yeri tek başıma ziyaret etmek, benim için eğlenceli olmaz	() () () () ()
27. Eğer bir arkadaşım beni uzun süre aramazsa, beni unuttuğunu düşünerek endişelenirim	() () () () ()
28. Diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmaksızın, sürekli çalışıp iş çıkarmak benim için daha önemlidir	() () () () ()
29. Beni sevmediklerini bildiğim insanların yanında rahatsız olurum	() () () () ()
30. Bir amaç benim için önemli ise, diğer insanları rahatsız etse bile o amaca ulaşmaya çalışırım	() () () () ()
31. Sevdiğim insanlardan ayrı olmak benim için zordur	() () () () ()
32. Bir amaca ulaştığım zaman insanlardan gelecek övgülerden çok, o amaca ulaşmaktan ötürü memnunluk duyarım	() () () () ()
33. Diğer insanların hoşlanmayacağını düşünerek söyleyeceğim şeyleridikkatlice seçerim	() () () () ()
34. Geceleri evde tek başıma kaldığımda, kendimi yalnız Hissederim	() () () () ()
35. Sık sık ailemi ya da arkadaşlarımı düşündüğümü fark ederim	() () () () ()
36. Kendi planlarımı kendim yapmayı tercih ederim, böylece diğerleri tarafından kontrol edilmem	() () () () ()
37. Çevremde başka insanların olmasına ihtiyaç duymadan, bütün bir gün rahatça tek başıma kalabilirim	() () () () ()
38. Biri benim dış görünüşümü eleştirdiğinde, diğer insanların da beni çekici bulmayacaklarını düşünürüm	() () () () ()
39. Bir işi bitirmek, insanların o konuda nasıl tepki göstereceklerini düşünüp endişelenmekten daha önemlidir	() () () () ()

40. Boş zamanlarımı diğer insanlarla birlikte geçirmekten hoşlanırım	() () () () ()
41. Özel hayatıma karışıldığını düşündüğüm için, özel soruları yanıtlamayı sevmem	() () () () ()
42. Bir sorunun olduğunda, başkalarının beni etkilemelerine izin vermektense, sorunu kendi başıma düşünüp, bir çözüm bulmayı tercih ederim	() () () () ()
43. İnsanlar kişiler arası ilişkilerde genellikle, birbirlerinden çok şey beklemektedirler kendim belirlemeyi tercih ederim	() () () () ()
44. Yeni tanıştığım bir kişinin beni beğendiğini ya da sevdiğini anlayamazsam rahatsız olurum	() () () () ()
45. Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi ve standartlarımı	() () () () ()
46. Başkalarını rahatsız ettiğimi düşünmek bana kaygı verir	() () () () ()
47. Diğerleri tarafından beğenilip sevmek ya da onaylanmak	() () () () ()
48. Bir işi bitirmek, bana göre o iş için verilecek ödülün daha zevklidir	() () () () ()
49. Diğer insanlarla yakın ilişkiler kurduğumda kendimi emniyette hissederim	() () () () ()
50. Diğer insanlarla beraber olduğumda, onların benimle birlikte olmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını anlamak için ipuçları ararım	() () () () ()
51. Yalnız başıma uzaklara gidip, yeni yerler keşfetmeyi, araştırmayı severim	() () () () ()
52. Herhangi bir kişinin bana kızdığını düşünsem de, özür dilemek istemem	() () () () ()
53. Başıma tatsız bir olay gelirse, başvuracağım bir yakınımın olduğundan emin olmak isterim	() () () () ()
54. Uzun bir toplantıda sonuna kadar oturmak zorunda kalırsam, kendimi hapsedilmiş gibi hissederim	() () () () ()
55. İnsanların benim özel hayatıma ait konularda soru sormalarından ya da fikir vermelerinden hoşlanmam	() () () () ()
56. Diğerlerinden farklı olmak beni rahatsız eder	() () () () ()
57. Bence bir hapisanede bulunmanın en zor yanı, özgürce dolaşamamaktır	() () () () ()
58. Yaşlanmanın en kötü yanı yalnız kalmaktır	() () () () ()
59. Sevdiğim bir insanın öleceğini düşünerek çok endişelenirim	() () () () ()
60. Diğer insanlar beni reddedecek olsa bile haklarımı savunmaya devam ederim	() () () () ()

EK-3 REDDEDİLME DUYARLILIĞI ÖLÇEĞİ

Aşağıda ergenler ve genç yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerine yönelik yaşantılarını temsil eden ve varsayıma dayalı “muhtemel hayır denme ve reddedilme” durumlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Yönerge: Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyup, böyle bir yaşantının sizde ne tür bir etki yapabileceğini düşününüz. Cevabınızı 1 ile 6 arasındaki **(1) Beni hiç endişelendirmez ile (6) Beni çok endişelendirir** aralığında belirleyerek, aşağıdaki her cümleyi size uygun olan ifadelerle tamamlayıp işaretlemenizi gerçekleştiriniz.

1	Sınıftaki birinden ödünç olarak notlarını istemek	1	2	3	4	5	6
2	Kız/erkek arkadaşına onunla birlikte eve taşınmak istediğimi söylemek	1	2	3	4	5	6
3	Hangi programa başvurmam gerektiği ile ilgili ebeveynlerimden yardım istemek	1	2	3	4	5	6
4	İyi tanımadığım, çıktığım kişi hakkında başka birinden bilgi almak	1	2	3	4	5	6
5	Kız/erkek arkadaşımın geceyi arkadaşlarıyla geçirmek için plan yapması, fakat benim gerçekten geceyi onunla geçirmek istediğimi söylemek	1	2	3	4	5	6
6	Ailemden günlük harcamalarım için daha fazla para istemek	1	2	3	4	5	6
7	Ders sonrası, ders hocasından anlamadığım bir bölümle ilgili daha fazla bilgi istemek	1	2	3	4	5	6
8	Yakın bir arkadaşına yaklaşarak onu ciddi bir şekilde kızdıran bir şeyden sonra onunla konuşmak	1	2	3	4	5	6
9	Sınıftaki birine kahve ısmarlamak	1	2	3	4	5	6
10	Mezuniyet sonrası bir iş bulamadığımda aileme bir süre daha beni desteklemeleri gerektiğini söylemek	1	2	3	4	5	6
11	Arkadaşımdan Şubat tatilinde benimle birlikte bir yere gelmesini istemek	1	2	3	4	5	6
12	Sert bir tartışma sonrası kız/erkek arkadaşımı arayarak onu görmek istediğimi söylemek	1	2	3	4	5	6
13	Bir arkadaşından onun herhangi bir şeyini ödünç alıp alamayacağımı sormak	1	2	3	4	5	6
14	Ailemden benim için önemli bir davete (güne) gelmelerini istemek	1	2	3	4	5	6
15	Arkadaşımdan bana büyük bir iyilik yapmasını istemek	1	2	3	4	5	6
16	Kız/erkek arkadaşımın beni gerçekten sevip sevmediğini sormak	1	2	3	4	5	6
17	Bir partide salondaki kız/erkeklerden birine onunla dans etmek istediğimi söylemek	1	2	3	4	5	6
18	Kız/erkek arkadaşımın ebeveynlerimi ziyaret etmesi için eve gelmesini istemek	1	2	3	4	5	6

EK-4 BECK DEPRESYON ÖLÇEĞİ

Aşağıda gruplar halinde bazı cümleler ve önünde sayılar yazılıdır. Her gruptaki cümleleri dikkatle okuyunuz.

BUGÜN DAHİL, GEÇEN HAFTA İÇİNDE kendinizi nasıl hissettiğinizi en iyi anlatan cümleyi seçin ve yanındaki KUTUCUĞU işaretleyin. Seçiminizi yapmadan önce gruptaki cümlelerin hepsini dikkatle okuyunuz ve yalnızca bir maddeyi işaretleyin.

- (0) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissetmiyorum.
- (1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
- (2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
- (3) O kadar üzüntülü ve sıkıntılıyım ki artık dayanamıyorum.

- (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.
- (1) Gelecek hakkında karamsarım.
- (2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
- (3) Geleceğim hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.

- (0) Kendimi başarısız bir insan olarak görmüyorum.
- (1) Çevremdeki birçok kişiden daha çok başarısızlıklarım olmuş gibi hissediyorum.
- (2) Geçmişime baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
- (3) Kendimi tümüyle başarısız bir kişi olarak görüyorum.

- (0) Birçok şeyden eskisi kadar zevk alıyorum.
- (1) Eskiden olduğu gibi herşeyden hoşlanmıyorum.
- (2) Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.
- (3) Herşeyden sıkılıyorum.

- (0) Kendimi herhangi bir şekilde suçlu hissetmiyorum.
- (1) Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.
- (2) Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.
- (3) Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.

- (0) Kendimden memnunum.
- (1) Kendi kendimden pek memnun değilim.

- (2) Kendime çok kızıyorum.
- (3) Kendimden nefret ediyorum.

- (0) Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.
- (1) Zayıf yanlarım veya hatalarım için kendi kendimi eleştiririm.
- (2) Hatalarımdan dolayı her zaman kendimi kabahatli bulurum.
- (3) Her aksilik karşısında kendimi kabahatli bulurum.

- (0) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
- (1) Zaman zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm oluyor, fakat yapmıyorum.
- (2) Kendimi öldürmek isterdim.
- (3) Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.

- (0) Her zamankinden fazla içimden ağlamak gelmiyor.
- (1) Zaman zaman içimden ağlamak geliyor.
- (2) Çoğu zaman ağlıyorum.
- (3) Eskiden ağlayabilirdim şimdi istesem de ağlayamıyorum.

- (0) Şimdi her zaman olduğumdan sinirli değilim.
- (1) Eskisine kıyasla daha kolay kızıyorum.
- (2) Şimdi hep sinirliyim.
- (3) Bir zamanlar beni sinirlendiren şeyler şimdi hiç sinirlendirmiyor.

- (0) Şimdi her zaman olduğumdan sinirli değilim.
- (1) Eskisine kıyasla daha kolay kızıyorum.
- (2) Şimdi hep sinirliyim.
- (3) Bir zamanlar beni sinirlendiren şeyler şimdi hiç sinirlendirmiyor.

- (0) Başkaları ile görüşmek, konuşmak isteğimi kaybetmedim.
- (1) Başkaları ile eskisinden daha az konuşmak, görüşmek istiyorum.
- (2) Başkaları ile konuşma ve görüşme isteğimi kaybettim.
- (3) Hiç kimseyle görüşüp, konuşmak istemiyorum.

- (0) Eskiden olduğu kadar kolay karar verebiliyorum.
- (1) Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.
- (2) Karar verirken eskisine kıyasla çok güçlük çekiyorum.
- (3) Artık hiç karar veremiyorum.

- (0) Aynada kendime baktığımda bir değişiklik görmüyorum.
- (1) Daha yaşlanmışım ve çirkinleşmişim gibi geliyor.
- (2) Görünüşümün çok değiştiğini ve daha çirkinleştiğimi hissediyorum.
- (3) Kendimi çok çirkin buluyorum.

- (0) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
- (1) Birşeyler yapamak için gayret göstermek gerekiyor.
- (2) Herhangi birşeyi yapabilmek için kendimi çok zorlamama gerekiyor.
- (3) Hiçbir şey yapamıyorum.

- (0) Her zamanki gibi iyi uyuyabiliyorum.

- (1) Eskiden olduğu gibi iyi uyuyamıyorum.
- (2) Her zamankinden bir-iki saat daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum.
- (3) Her zamankinden çok daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum.

- (0) Her zamankinden daha çabuk yorulmuyorum.
- (1) Her zamankinden daha çabuk yoruluyorum.
- (2) Yaptığım hemen herşey beni yoruyor.
- (3) Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun hissediyorum.

- (0) İştahım her zamanki gibi
- (1) İştahım eskisi kadar iyi değil
- (2) İştahım çok azaldı.
- (3) Artık hiç iştahım yok.

- (0) Son zamanlarda kilo vermedim.
- (1) İki kilodan fazla kilo verdim.
- (2) Dört kilodan fazla kilo verdim.
- (3) Altı kilodan fazla kilo verdim.

- (0) Sağlığım beni fazla endişelendirmiyor.
- (1) Ağrı, sancı, mide bozukluğu veya kabızlık gibi rahatsızlıklar beni endişelendiriyor.
- (2) Sağlığım beni endişelendirdiği için başka şeyler düşünmek zorlaşıyor.
- (3) Sağlığım hakkında o kadar endişeliyim ki, başka hiçbir şey düşünmüyorum.

- (0) Son zamanlarda cinsel konulara olan ilgimde bir değişme farketmedim.
- (1) Cinsel konularda eskisinden daha az ilgiliyim.
- (2) Cinsel konularda şimdi çok daha az ilgiliyim.
- (3) Cinsel konulara olan ilgimi tamamen kaybettim.

- (0) Bana cezalandırılmışım gibi gelmiyor.
- (1) Cezalandırılabilceğimi seziyorum.
- (2) Cezalandırılmayı bekliyorum.
- (3) Cezalandırıldığımı hissediyorum.

ÖZGEÇMİŞ